

Ankestyrelsens undersøgelse af

Udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger

December 2016

Ankestyrelsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	1
1 Sammenfatning	2
2 Kortlægning	6
3 Hvad motiverer de unge til at komme videre?	10
3.1 Kommunens kontakt/støtteforanstaltninger til den unge efter ophold på sikret afdeling	10
3.2 Hvad motiverer de unge?	12
3.3 Hvad kan udfordre motivationen og gøre det svært at fastholde den unge?	13
3.4 Kommunernes bud på et vellykket forløb	16
3.5 Institutioners bud på vellykket forløb	19
4 Kommunens indsats og samarbejde med sikret afdeling under opholdet	21
4.1 Kommunens første besøg hos den unge	21
4.2 Samarbejde omkring screening, handleplan og visitation til sikret afdeling	24
4.3 Udfordringer og styrker i samarbejdet mellem kommune og sikret afdeling i arbejdet med udslusning	31
5 Kommunens samarbejde med politi og anklagemyndighed	34
5.1 Institutionernes samarbejde med politi og anklagemyndighed	37
6 Kommunernes tilfredshed med den socialpædagogiske indsats	39
6.1 Indsatsen på sikret afdeling	40
6.2 Indsatsen handler typisk om dagliglæring	42
6.3 Kommunens generelle vurdering af den socialpædagogiske indsats på sikrede afdelinger	44
6.5 De sikrede afdelingers vurdering af samarbejdet om den socialpædagogiske indsats	47
7 Inddragelse af familie og netværk i udslusning	49
7.1 Erfaringer med netværkssamråd	49
7.2 Inddragelse af familie i forbindelse med planlægning af udslusning	51
7.3 Motivation og støtte til familien	53
7.4 Inddragelse af netværk i forbindelse med planlægning af udslusning af den unge	54
7.5 Styrker og udfordringer i udslusningsforløbet i forhold til samarbejdet med familie og netværk	55
8 Tværgående samarbejde ved overgang til voksenlivet	57
8.1 Efterværn ved udslusning fra sikrede afdelinger	58
Bilag 1 Baggrund og metode	61

UDSLUSNING AF KRIMINELLE UNGE FRA SIKREDE AFDELINGER

Titel Udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger
Udgiver Ankestyrelsen, december 2016
ISBN nr 978-87-7811-334-4
Layout Identitet & Design AS

Kontakt Ankestyrelsen
7998 Statsservice
Telefon 33 41 12 00
Hjemmeside www.ast.dk
E-mail ast@ast.dk

Forord

Med vedtagelsen af lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område ¹ blev det besluttet at forlænge Ankestyrelsens kriminalpræventive indsats vedrørende kriminelle børn og unge med 3 år til 2016. Ankestyrelsen er således efter servicelovens § 65a forpligtet til at følge kommunernes indsats overfor børn og unge, der mistænkes for eller har begået voldskriminalitet, anden alvorlig kriminalitet eller gentagen kriminalitet.

I 2015 og 2016 har Ankestyrelsen rettet fokus mod kommunernes indsats i forbindelse med udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger og har gennemført en undersøgelse, der består af to delundersøgelser. En praksisundersøgelse med en sagsgennemgang af 103 sagsforløb og en velfærdsundersøgelse. Her afrapporteres velfærdsundersøgelsen, hvis formål er:

- At belyse kommunernes indsats i forbindelse med den unges ophold på sikret afdeling, udslusning fra afdelingen, og den hjælp der iværksættes umiddelbart efter den unges ophold på sikret afdeling.
- At afdække eksempler på gode samarbejder og eventuelle udfordringer, der kan knytte sig til den kommunale sagsbehandling under opholdet og udslusning af den unge.

Følgende temaer behandles i rapporten:

Kapitel 2 Kortlægning

Kapitel 3 Hvad motiverer de unge til at komme videre?

Kapitel 4 Kommunens indsats og samarbejde med sikret afdeling under opholdet

Kapitel 5 Samarbejde med politi og anklagemyndighed

Kapitel 6 Kommunernes tilfredshed med den socialpædagogiske indsats

Kapitel 7 Inddragelse af familie og netværk i planlægning af udslusning

Kapitel 8 Det tværgående samarbejde ved overgang til voksenlivet

Undersøgelsen baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse til landets kommuner, en spørgeskemaundersøgelse til alle otte sikrede afdelinger for børn og unge, interview med to kommuner og to institutioner samt supplerende telefoninterview.

I rapporten indgår citater fra interviewene med angivelse af kommunenavn og navn på den sikrede afdeling. Mens bemærkninger fra kommuner og sikrede afdelinger fra spørgeskemaerne ikke er angivet med kommunenavn, da disse er anvendt som eksempler, der typisk dækker flere kommuners svar.

¹ Kriminalpræventive sociale indsatser, lov nr. 495 af 21/05/2013

1 Sammenfatning

Undersøgelsen har fokus på børn og unge, der anbringes på sikrede institutioner som følge af sociale årsager eller som følge af rettens afgørelse, dog undtaget uledsagede mindreårige flygtninge uden lovligt ophold i Danmark. Undersøgelsen belyser udslusningen fra de sikrede afdelinger, herunder inddragelsen af familie og netværk, og hvad der kan motivere de unge til at komme ud af den kriminelle løbebane.

I undersøgelsen indgår svar fra de 68 kommuner, som i 2014/2015 havde unge anbragt på de sikrede afdelinger. En fordeling på kommuner viser, at landets fem største kommuner er handlekommuner for ca. 40 procent af de 459 unge, der har haft ophold på sikrede afdelinger i 2015. Et bredt udsnit af landets mindre og mellemstore kommuner har haft op til fem anbragte unge og enkelte kommuner op til 18 unge. Opdelt på kriminelle og socialt anbragte unge viser tallene, at landets fem største kommuner er handlekommune for en tredjedel af de 350 kriminelle unge og for halvdelen af de 109 socialt anbragte unge, heraf vedrører ganske få anbringelser af socialt anbragte Københavns Kommune og hovedparten vedrører Aarhus Kommune.

Samarbejde om udslusning

Der er som udgangspunkt ikke krav om noget samarbejde med de sikrede afdelinger omkring udslusningen af den unge. Både kommuner og sikrede afdelinger peger på, at kommunerne ikke har en fast praksis for at inddrage de sikrede afdelinger i planlægningen af udslusningsforløbet. Flere kommuner fremhæver dog, at de generelt ser det som en styrke, når der er et tæt samarbejde, da medarbejderne på de sikrede afdelinger er eksperter på målgruppen. De sikrede afdelinger giver ligeledes udtryk for, at de ofte kan bidrage med nyttig viden om den unge, med det forbehold, at det, der virker i et lukket miljø, ikke altid vil virke uden for den sikrede afdeling.

Hvad oplever kommunerne er vigtigt i udslusningsforløbet?

Flere kommuner peger på, at overgange og skift i sagsforløb altid er vanskelige for de unge, og det kræver derfor noget ekstra at fastholde den unge i et udslusningsforløb. Kommunerne fremhæver samlet set, at det er særlig vigtigt at skabe et positivt og tillidsfuldt samarbejde mellem sagsbehandler og den unge og dennes forældre og samtidig iværksætte indsatser, som matcher den unges behov og muligheder.

Motivationsarbejdet handler dels om at anerkende den unges ressourcer og kompetencer og samtidig at støtte den unge i at finde netværk, som ikke bygger på kriminalitet. Et af de steder, hvor den unge kan finde nyt netværk, kan være på fritidsarbejde, skole/uddannelse eller praktiksteder. Derfor fremhæver kommunerne, at det er vigtigt at tilrettelægge realistiske forløb for den unge, hvor der er mulighed for, at den unge gennemfører eksempelvis uddannelse eller praktikforløb og ikke igen oplever nederlag.

Familiens støtte og accept af indsatsen til den unge opleves ligeledes som vigtig, når den unge skal tilbage til en hverdag efter opholdet på sikret afdeling. Kommunerne er derfor opmærksomme på at inddrage familien tidligt i forløbet og yde råd og vejledning. Derudover har flere kommuner erfaring med, at der kan være behov for familievejledning eller familiebehandling til den unges forældre, som kan støtte og motivere dem i rollen som forældre.

Endelig fremhæver interviewkommunerne København og Aarhus begge vigtigheden af fleksibilitet i planlægningen, muligheden for at kunne handle hurtigt samt behovet for flere forskellige planer, når den unge kommer ud fra sikret afdeling. Årsagen er, at selv om kommunerne som oftest har en ide om, hvad udfaldet af dommen bliver, så er først, når dommen endelig ligger klar, at alle parter kender rammerne for udslusningen.

Hvad kan udfordre kommunens indsats før og efter den unges ophold på sikret afdeling?

Den unges relativ korte opholdstid på sikret afdeling er ifølge kommunerne en udfordring i forhold til at få planlagt et udslusningsforløb. Når de unge er på sikret afdeling, er de samtidig optaget af udfaldet af deres sag. Det kan derfor være svært at motivere de unge til at indgå i et samarbejde omkring handleplanen for, hvad der skal ske efter opholdet på sikret afdeling.

Det er kommunen, der har ansvaret for, at unge, der har fået dom med vilkår, følger vilkårene. Interviewkommunerne København og Aarhus oplever dog, at det kan være svært at håndhæve vilkårsbrud, når de unge ikke møder op til de indgåede aftaler. Det kan eksempelvis skyldes, at det kan tage tid at behandle sagen i retssystemet, og der kan være usikkerhed om udfaldet af vilkårsbruddet.

En anden udfordring i forhold til det rette match i udslusningsforløbet er ifølge Københavns og Aarhus kommuner, at der kan være ventetider på de foranstaltninger, der skal indgå i indsatsen. I ventetiden risikerer de unge at miste motivationen til at samarbejde og holde kontakten med kommunen.

Derudover peger nogle kommuner på, at manglende fælles regler og rammer for de sikrede afdelinger opleves som et problem både i forhold til matchning af de unge til en sikret afdeling, hvor matchningen herved vanskeliggøres på grund af forskelle i pædagogik sammenholdt med et manglende frit valg af pladser til varetægtsfængslede. Manglende fælles regler opleves som et problem i forhold til de unge, som bruger mange kræfter på eksempelvis at ville skifte til en anden afdeling, hvor man må ryge på værelset.

Inddragelse af familie og netværk

Undersøgelsen viser, at kommunerne ofte inddrager den unges familie i forbindelse med planlægning af udslusning af den unge. Inddragelsen sker typisk ved møde i forvaltningen eller hjemme hos familien. Kommunerne har på undersøgelsestidspunktet

begrænsede erfaringer med afholdelse af netværkssamråd, og der er blandede erfaringer med netværkssamrådet. Flere kommuner peger på, at netværkssamrådet kan bidrage positivt i forhold til inddragelse af familie og netværk, men at brev- og besøgskontrol på de sikrede afdelinger kan give udfordringer i forhold til, hvem der kan deltage i samrådet.

Forskellige rammer for de unges ophold

Kommunerne oplever, at der er stor forskel på rammerne for indsatsen under og efter opholdet på sikret afdeling, alt efter om der er tale om kriminelle unge anbragt i varetægtsurrogat eller socialt anbragte unge. For de socialt anbragte unge er kommunen den anbringende myndighed og har et konkret formål med indsatsen og et tættere samarbejde i forhold til visitationen, den socialpædagogiske indsats og udslusningen/overgangen, når den unge skal videre fra den sikrede afdeling. For kriminelle unge har kommunen ikke selv planlagt opholdet på sikret afdeling og har derfor ikke et forudbestemt formål med indsatsen. Den unges opholdstid er bestemt af retten, og udfaldet og rammerne for udslusningen fra den sikrede afdeling er således ikke kendt på forhånd.

Forskelle i anbringelsesgrundlag, men ikke i de unges problemer

Der er forskel i anbringelsesgrundlaget for socialt anbragte unge og kriminelle unge, men typisk oplever de sikrede afdelinger, at der ikke er den store forskel på de unges problemer. Begge målgrupper er defineret ved en uhensigtsmæssig adfærd og kan have et væld af vidt forskelligartede problematikker og diagnoser, og tilrettelæggelsen af indsatsen varierer alt efter den enkelte unges behov.

Kommunen er den røde tråd i samarbejdet

Knap halvdelen af kommunerne har en fast praksis for, hvornår de gennemfører første besøg. 23 ud af de 29 kommuner, der har en fast praksis for gennemførelse af besøget, oplyser, at de besøger den unge inden for en uge. Flere af de 38 kommuner uden fast praksis oplyser, at det skyldes meget få anbringelser af unge på sikrede afdelinger i kommunen.

Graden af samarbejde mellem kommunen og den sikrede afdeling varierer meget alt efter, hvilket forløb de unge har haft på den sikrede afdeling. Kommunerne er overordnet set tilfredse med samarbejdsrelationen til de sikrede afdelinger, både i forhold til samarbejdet omkring visitation, screening og handleplan. Flest kommuner udtrykker utilfredshed med screeningen, og her peger interviewkommunerne på, at kvaliteten af screeningen kan variere, men at den særligt bidrager med god viden om de unge, de ikke kender i forvejen.

Undersøgelsen indikerer samtidig, at der kan være uklarhed blandt kommuner og de sikrede afdelinger om, hvordan handleplanen skal fungere som et samarbejdsredskab under den unges ophold på sikret afdeling. Interviewinstitutionerne peger på, at

handleplanerne ofte er generelle og derfor er svære at bruge i forhold til den konkrete situation på den sikrede afdeling.

Størstedelen af kommunerne har heller ikke oplevet udfordringer i samarbejdet med politi og anklagemyndighed i forbindelse med den unges ophold på sikret afdeling. De kommuner, der har oplevet udfordringer, peger på, at det eksempelvis kan skyldes, at politiet glemmer at advisere kommunen om afhøringer af den unge, og at der indkaldes til ungesamråd med kort varsel.

Kommunens vurdering af den pædagogiske indsats på sikrede afdelinger

Kommunerne er for størstedelens vedkommende tilfredse med den socialpædagogiske indsats på de sikrede afdelinger. Ingen kommuner vurderer, at indsatsen ikke er tilfredsstillende, mens otte ud af ti kommuner vurderer, at den socialpædagogiske indsats enten er meget tilfredsstillende eller tilfredsstillende, og 12 procent vurderer indsatsen er mindre tilfredsstillende. Tilfredsheden er lidt højere, hvis der alene ses på den socialpædagogiske indsats over for de socialt anbragte. Her vurderer ni ud af ti kommuner, at indsatsen er meget tilfredsstillende eller tilfredsstillende.

2 Kortlægning

Undersøgelsen har fokus på børn og unge, der anbringes på sikrede institutioner som følge af sociale årsager eller som følge af retslige afgørelser. De unge er typisk i alderen 15 til 18 år, men der kan dispenseres for alderskravet for børn ned til 12 år, når der forud herfor foreligger en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Herudover kan unge udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark anbringes på en sikret afdeling på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingeloven. Denne målgruppe indgår dog ikke i nærværende undersøgelse.

Anbringelse på sikrede afdelinger som følge af retslige afgørelser – varetægtsfængsling, ungdomssanktion og alternativ afsoning

- Varetægtssurrogat - Børn og unge under 18 år må ifølge FN's børnekonvention ikke sidde i fængsel sammen med voksne. I stedet for varetægtsfængsling kan de visiteres til et såkaldt varetægtssurrogat på en sikret institution efter retsplejelovens § 765, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 4
- Ungdomssanktion er et alternativ til traditionel ubetinget fængselsstraf for unge mellem 15 og 17 år, som begår alvorlig kriminalitet. Det er tale om en dom til en to-årig struktureret og kontrolleret socialpædagogisk behandling. Forløbet består af tre faser efter, jf. straffelovens § 74a og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 6
- Alternativ afsoning - En ung kan anbringes på en sikret institution som led i en afsoning efter straffuldbyrdeleslovens § 78, stk. 2 og jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 5

Anbringelse på sikrede afdelinger som følge af sociale årsager

Kommunerne har i særlige situationer mulighed for at træffe afgørelse om ophold på en sikret afdeling som følge af sociale årsager:

- Når det er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre og faren derfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre mere lempelige forholdsregler, jf. § 30, stk. 1, nr. 1 i magtanvendelsesbekendtgørelsen
- Eller fordi det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling, jf. § 30, stk. 1, nr. 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen
- Ophold på en sikret afdeling kan også ske som følge af, at det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb, jf. § 30, stk. 1, nr. 3 i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Kommunernes anvendelse af de sikrede afdelinger 2014/2015

Omkring 80 procent af landets kommuner har i 2014/2015 haft børn og unge på landets sikrede afdelinger.

I alt 56 af landets kommuner har haft unge anbragt på sikrede afdelinger i varetægtssurrogat, og/eller 36 kommuner har haft unge idømt ungdomssanktion anbragt på en sikret afdeling, mens 35 kommuner har oplyst om anvendelse af sikrede afdelinger til sociale anbringelser efter en eller flere bestemmelser i magtanvendelsesbekendtgørelsen:

- 25 af de 35 kommuner har anvendt sikrede afdelinger til anbringelser på baggrund af farlighedskriteriet
- og/eller 23 kommuner har anvendt sikrede afdelinger til pædagogisk observation
- og/eller 13 kommuner har anvendt sikrede afdelinger til påkrævede længevarende behandlingsforløb.

Antal børn og unge på sikrede afdelinger i 2015

I 2015 har 459 børn og unge haft ophold på en sikret afdeling². 76 procent af de 459 børn og unge var retsligt anbragt, svarende til 350 anbragte, mens 24 procent var socialt anbragte, svarerende 109 anbragte børn og unge.

² Tallet er eksklusive uledsagede mindreårige flygtninge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark.

Størstedelen af de 350 retsligt anbragte var varetægtsfængslede unge i surrogat på sikrede afdelinger. De varetægtsfængslede udgjorde 274 unge af de 350 retsligt anbragte, mens unge idømt ungdomssanktion udgjorde 71 unge, og fem unge var i alternativ afsoning på en sikret afdeling i 2015, se *tabel 2.1*.

Tabel 2.1 Antallet af børn og unge på sikrede afdelinger fordelt på retsligt og socialt anbragte børn og unge. 2015

	Antal	Procent
Varetægtsfængslede	274	60
Alternativ afsoning	5	1
Ungdomssanktion	71	15
<i>Retligt anbragte i alt</i>	<i>350</i>	<i>76</i>
Socialt anbragte	109	24
I alt	459	100

Kilde: Danske regioner,

Note: Tallene er antal personer. Det betyder, at unge, der i 2015 har haft flere forskellige ophold, kun er talt med som seneste ophold. For eksempel hvis en ung både har været varetægtsfængslet og senere er i dømt ungdomssanktion, så er den unge talt med som idømt ungdomssanktion.

Danmarkskort med anbragte børn og unge på sikrede afdelinger

Undersøgelsen viser, at landets fem største kommuner er handlekommuner for ca. 40 procent af de 459 unge på sikrede afdelinger, mens 20 kommuner ikke har anvendt de sikrede afdelinger til hverken kriminelle eller socialt anbragte unge. 30 af landets mindre og mellemstore kommuner har haft en eller to unge anbragt på sikret afdeling i 2015. Mens de øvrige kommuner har haft tre og enkelte op til 18 unge på sikret afdeling i 2015.

Den geografiske spredning af de 459 anbragte børn og unge i 2015 viser ikke overraskende, at landets største kommuner i 2015 anbragte flest unge på sikrede afdelinger. Dog har Aalborg Kommune med fem anbragte i 2015 relativt få anbragte, hvor de øvrige fire store kommuner har mellem 29 og 69 anbragte, se *figur 2.1*.

Kommuner, der ikke har haft anbragte på sikrede afdelinger i 2015 er geografisk spredt ud over hele landet. Kommuner med 1-2 anbragte unge på sikrede afdelinger i 2015 ses i Nord- og Sønderjylland, store dele af Fyn. Nordvestsjælland og i kommunerne lige nord for Hovedstadsområdet, se *figur 2.1*.

Figur 2.1 Kommunernes anbragte børn og unge på sikrede afdelinger i alt. Antal retsligt og socialt anbragte unge i alt. 2015

Kilde: Danske regioner

3 Hvad motiverer de unge til at komme videre?

Kommunerne i undersøgelsen peger på, at der ligger et stort motivationsarbejde i forhold til at fastholde den unge i en god udvikling efter opholdet på sikret afdeling. Kommunen skal forsøge at sikre en kontinuitet i indsatsen over for den unge og arbejde for, at den unge ikke vender tilbage i den kriminelle løbebane. Ofte er der tale om unge med meget komplekse problemstillinger, hvor fleksibilitet og individuelle behov er vigtige faktorer i kommunens tilrettelæggelse af indsatsen.

Kommunens støtte og kontakt med den unge efter opholdet på sikret afdeling kan enten være i form af støtteforanstaltninger, hvis den unge har fået en dom med vilkår om støtte efter serviceloven, eller hvis den unge har afsonet straf eller har været varetægtsfængslet og har taget imod et tilbud om udslusning efter servicelovens § 57 d. Hvis den unge idømmes ungdomssanktion, vil der være et struktureret tre-faset forløb, hvor den unge får en kommunal koordinator som den gennemgående kontakt. For de socialt anbragte vil der ofte være tale om en overgang til anbringelse på et opholdssted i åbent regi efter ophold på sikret afdeling, og kommunen skal arbejde for at sikre en god overgang for den unge.

3.1 Kommunens kontakt/støtteforanstaltninger til den unge efter ophold på sikret afdeling

For den andel af unge, som har været på sikret afdeling som følge af kriminalitet, og som enten får dom med vilkår om støtteforanstaltninger efter serviceloven eller tager imod et tilbud om udslusning efter servicelovens § 57 d, vil kommunen iværksætte støtteforanstaltninger i forlængelse af den unges ophold på sikret afdeling.

Serviceleven

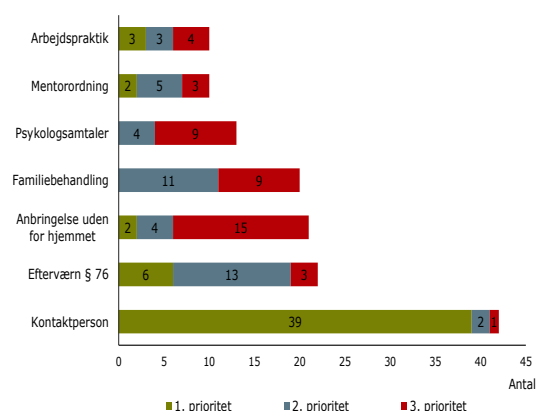
§ 57 d. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med løsladelse give unge under 18 år, der har afsonet frihedsstraf eller været varetægtsfængslet eller anbragt i varetægtssurrogat, et tilbud om udslusning. Tilbuddet om udslusning skal så vidt muligt etableres inden løsladelsen og have en varighed på mindst 6 måneder efter løsladelsen. Tilbuddet skal som minimum have et omfang svarende til en kontaktperson efter § 52, stk. 3, nr. 6.

Kontaktperson er et minimumskrav, og kommunen kan supplere med andre støtteforanstaltninger, hvis de finder behov for dette. Ved en dom på særlige vilkår kan støtteforanstaltningens form og varighed variere, alt efter hvad retten har fastlagt.

3.1.1 Hvilke støtteforanstaltninger tilbydes hyppigst til de unge?

Der er ikke stor forskel på hvilke støtteforanstaltninger, der tilbydes de unge, hvad enten de får dom med vilkår om hjælpeforanstaltninger efter serviceloven, eller de tager imod et udslusningstilbud. For begge grupper er støttekontaktperson den hyppigst anvendte støtteforanstaltning. Dernæst anvendes anbringelse uden for hjemmet og efterværn, hvor der ses en lidt hyppigere brug af anbringelse uden for hjemmet for unge, der får dom på særlige vilkår, se figur 3.1 og 3.2.

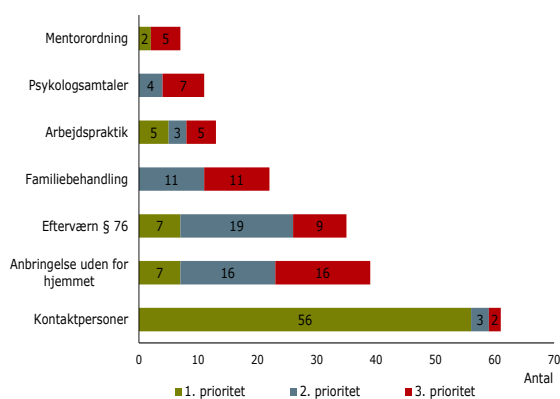
Figur 3.1 Hvilke tre støtteforanstaltninger tilbydes hyppigst, når dom ender med tiltalefrafald eller frikendelse?

Note: 42 kommuner har erfaring med at tilbyde støtteforanstaltninger til unge, som har fået tiltalefrafald eller er blevet frikendt.

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Figur 3.2 Hvilke tre støtteforanstaltninger indgår hyppigst, når den unge får dom med vilkår om hjælpeforanstaltninger efter serviceloven?

Note: 62 kommuner har erfaring med unge, som har fået dom med vilkår om hjælpeforanstaltninger efter serviceloven.

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Flere kommuner peger på, at de for begge grupper ofte iværksætter en indsats, som er en kombination af forskellige støtteforanstaltninger, samt at misbrugsbehandling ofte indgår som en del af indsatsen:

En kommune uddyber, at for de unge, som bliver frikendt eller hvor påtale opgives, afhænger indsatsen meget af, om det er muligt at samarbejde med den unge og dennes familie om, at der er sociale problemstillinger til trods for rettens afgørelse. En anden kommune peger på vigtigheden af at supplere indsatsen, hvis den unge hjemgives:

"Det er et generelt vilkår for disse unge, at deres forældre ikke fuldt ud magter opdragelses- og omsorgsrollen. Ved udslningsplan med hjemgivelse til forældrene vil der derfor oftest være brug for kontaktperson til at supplere indsatsen over for den unge. Der stilles næsten også altid krav om dagbeskæftigelse, og der er ofte tidsmæssige "huller" frem til eventuel uddannelsesstart, som forsøges håndteret med arbejdspraktikker."

3.2 Hvad motiverer de unge?

Næsten halvdelen af de 68 kommuner har erfaring med, hvilke indsatser der bedst kan motivere og støtte de unge i forbindelse med udslusningen fra sikret afdeling. Når kommunerne bliver bedt om at uddybe deres erfaringer, tegner der sig et billede af, at det særligt er arbejdet med den individuelle motivation, den rette kontaktperson, arbejdspraktikker og uddannelsesmuligheder, som er vigtige faktorer for at fastholde motivationen hos den unge til at holde sig ude af kriminalitet.

Anerkendelse og støtte til at bevare kontakt til uddannelse og arbejdsmarked

Den unges støttekontaktperson kan være en afgørende faktor for, at den unge får hjælp til at opøge og bevare kontakten til arbejdsmarkedet eller uddannelsesinstitutioner:

"Foranstaltninger, der øger den unges selvværd, er vigtige. Kontaktpersoner, der kan give den unge anerkendelse og rum til at vokse i anseelse, er derfor væsentligt i processen. Arbejdspraktikker eller uddannelsesstart, der kan skabe motivation gennem anerkendelse, er også noget, der skaber en god og hurtig udvikling."

"I tilfælde, hvor der ikke vurderes behov for anbringelse uden for hjemmet, anvendes kontaktperson og arbejdspraktik ofte som foranstaltninger, når unge udsledes fra sikrede institutioner. Her er det erfaringen, at det hjælper den unge til at fastholde et liv uden kriminalitet, idet der i stedet iværksættes en kontakt til uddannelse og arbejdsmarked."

Realistisk uddannelsesstilbud – det rette match

Kommunerne peger samtidig på, at det er vigtigt, at indsatsen passer til den unges behov, og at der eksempelvis sættes realistiske mål for den unges uddannelsesstilbud, så den unge ikke oplever nederlag:

"En faglig dygtig støttekontaktperson, hvor relationen er tæt og tillidsfuld, motiverer den unge. En realistisk uddannelsesplan, som tilgodeser den unges behov og udfordringer, så den unge oplever succes frem for nederlag."

"Det er erfaringen, at det er effektivt at gøre en ekstraordinær indsats for at lande et tidligt og matchende tilbud, uanset om det er undervisning eller arbejde /praktik eller en kombination. Helt afgørende er det, at den unge har et relevant og for den unge "attraktivt" dagtilbud fra dag 1 efter løsladelsen."

Godt med støtte fra kontaktperson ved skift i forløbet

En kommune peger derudover på, at det kan være vigtigt at den unge får skabt en relation til kontaktpersonen under opholdet på sikret afdeling:

"Det er godt med tilknytning af kontaktperson under evt. afsoning således at relationen er skabt inden udslusning. Herefter fortsat støtte fra kontaktperson med specifikke mål i handleplanen"

I forbindelse med ungdomssanktionsforløb har en anden kommune gode erfaringer med, at kontaktpersonen kan følge de unge i de forskellige overgange mellem faserne i ungdomssanktionsforløbet:

"I den konkrete sag var den unge på en institution, som var både fase 1 og fase 2. Overgangen gik derfor uden problemer, og det er min opfattelse, at den unge fandt det trygt, at hans kontaktperson fra fase 1 i en overgangsperiode fulgte med den unge i fase 2."

"Det er en udfordring[ved overgangen mellem faserne], at den unge skal skifte miljø og indgå i nye relationer med både unge og voksne. Flere af de unge, som vi har haft i ungdomssanktion, har i en længere periode forinden haft tilknyttet en kontaktperson. Kontaktpersonen er ligeledes uddannet koordinator og har derfor forinden haft en god og bærende relation til den unge, hvilket har været en enorm styrke og tryghed for den unge i forløbet."

3.3 Hvad kan udfordre motivationen og gøre det svært at fastholde den unge?

Hvis den unge får en dom med vilkår om støtteforanstaltninger, har kommunen en rolle i forhold til at sikre, at den unge deltager i de forskellige støtteforanstaltninger, der bliver iværksat, samt gøre en indsats for, at foranstaltningerne bidrager til at den unge bliver ude af kriminalitet. Interviewkommunerne København og Aarhus peger på, at der kan være forskellige årsager til, at det kan være svært at planlægge et godt udslusningsforløb for den unge. De unge har givet samtykke til at få en dom med vilkår, og kommunerne oplever, at det kan være svært at håndhæve vilkårsbrud, såfremt de unge ikke møder op til de indgåede aftaler.

Udfordringerne handler blandt andet om:

- Ventetider på de rette foranstaltninger, hvilket kan gøre det svært at finde det rette match og
- Manglende anvendelse af vilkårsovertrædelse.

Ventetider på de rette foranstaltninger

En udfordring i forhold til at lave det rette match i udslusningsforløbet kan være ventetider på foranstaltninger i kommunerne. I Aarhus Kommune uddyber de det således:

"En ting er, at vi er hurtige til at visitere til en kontaktperson, allerede inden at den unge kommer ud fra sikret afdeling. Men spørgsmålet er så, om der er en kontaktperson til rådighed. En hurtig udslningsplan afhænger af, hvorvidt det er muligt, at få iværksat en foranstaltning, blandt andet på grund af ventetider [...]. Det sker også ret tit, at der er et slip mellem varetægten og dommen bliver afsagt. Grunden til, at vi skal være så fleksible, er jo fordi rigtig mange systemer rundt omkring os, ikke er særlig fleksible. Vi bliver nødt til at vente på dommen. For hvis det nu bliver en ungdomssanktion, så er det den vej, vi skal arbejde. Og vi står nogle gange i en situation, hvor vi tænker, hvad gør vi nu? Der kan være ting, der gør, at det ikke altid går så hurtigt, som vi kunne tænke os. Der kan være ventetid på foranstaltninger, der kan være alle mulige ting som gør, at de ting, som vi synes, er optimale, ikke sker. Men der skal altid være en eller anden form for plan." (Aarhus Kommune, Interview)

Ventetider på foranstaltninger i udslningsforløbet er også en udfordring i Københavns Kommune, hvor de nogle gange oplever, at ventetiderne kan resultere i, at de unge mister motivationen:

"Hvis vi havde muligheden for at gribe motivationen, når den unge har den, så ville det være godt. Hvis vi skal sætte noget i værk, som afhænger af andre, hvor der er en prop, så bliver det svært. Så kan vi ikke gøre så meget, det er frustrerende. Tænk hvis vi kunne have stoppet hende, og hun kunne komme ud af pigebanden, så ville vi have gjort en forskel." (Københavns Kommune, Interview)

"Du vil rigtig gerne i bandeeksit nu, ja nu skal du høre, det kan vi så først gøre noget ved i næste kvartal. Gider du lige holde motivationen, og så kan vi tale om det i næste kvartal. Og så kan vi lige mødes til en kop kaffe i den mellemliggende periode. Det spiller jo slet ikke. Det er en stor udfordring at holde de unges motivation, når man kommer ud i venteperioder." (Københavns Kommune, Interview)

Manglende anvendelse af vilkårsovertrædelser

Hvis den unge har fået en dom med vilkår og ikke overholder de indgåede aftaler, har kommunen i sidste ende mulighed for at indbringe det for en dommer som en vilkårsovertrædelse. Begge interviewkommuner, København og Aarhus peger dog på, at de sjældent oplever sanktion af vilkårsovertrædelser som en reel mulighed, da der kan gå meget lang tid, før der bliver reageret i retssystemet. Samtidig kan der være usikkerhed om udfaldet af, hvad vilkårsbruddet resulterer i. I Københavns Kommune er der blevet nedsat en arbejdsgruppe, som skal finde ud af, hvor i processen det går galt, når der er en lang reaktionstid hos politi og domstole.

"Det fungerer ikke med vilkårsovertrædelser. Hvis vi skal lave en vilkårsovertrædelse for den unge, og der så går et helt år, før retten tager den op, så bliver det kompliceret, og vi skaber mistillid i vores relation til den unge. Det er

et problem, at der ikke bliver fulgt op i de systemer, som egentlig burde følge op. Hvis vi sidder og siger til den unge, prøv og hør her: "Du har ikke gjort, som du skulle, og nu indbringer vi det for dommeren som vilkårsbrud", og altså truer med, at nu har det en konsekvens. Og så sker der ikke noget. Vi hører ikke noget, den unge hører ikke noget. Og vi rykker, og vi hører stadig ikke noget ... Lige nu bruger vi ikke vilkårsbrud så ofte, fordi der ofte ikke er noget resultat. Vi har lige drøftet det i afdelingen, og vi har nedsat en arbejdsgruppe for at finde ud af, hvad der går galt. Vores jurist har lige talt med vores senioranklager, der siger, at de handler på vilkårsbrud lige med det samme. Det, synes vi, er underligt, så vi er gået i gang med at undersøge, hvor i processen det går galt. For på den anden side af bordet synes de, at de handler på det, og på vores side af bordet synes vi slet ikke, at de gør noget. Så det er vi ved at undersøge til bunds, og finde ud af om vi måske sender brevene et forkert sted hen" (Københavns Kommune, Interview)

I Aarhus Kommune har de ikke de samme udfordringer i forhold til, at der ikke bliver reageret på en indbringelse af vilkårsbrud, men de oplever, at det kan være problematisk på grund af usikkerheden omkring, hvad sanktionen vil resultere i:

"Vi bruger vilkårsbrud nogle gange, det er den sanktion, vi har., [...] Det er forskelligt, hvad der sker. Nogle gange gør den unge det rigtig godt i retssagen, hvor dommeren så ender med at afgøre, at der ikke skal sanktioneres. Det kan godt være, at vilkårsbrud ender med, at den unge ikke bliver sanktioneret. Og så fremstår vi utroværdige... [...] Vi har oplevet flere scenarier. Vi har oplevet, at nogle dommere har omstødt dommen og gjort den betinget uden vilkår, fordi den unge ikke vil samarbejde. Og det sidste, det oplever de unge jo ikke som en straf/sanktion." (Aarhus Kommune, Interview)

3.3.1 Ikke tradition for anvendelse af forældrepålæg og ungepålæg

Kommunerne er blevet spurgt, om de anvender forældrepålæg og/eller ungepålæg i forbindelse med fastholdelse af den unge i udslningsforløb. Langt størstedelen af kommunerne anvender sjældent forældrepålæg eller ungepålæg i forbindelse med udslning og fastholdelse af den unge. I Aarhus Kommune fortæller sagsbehandlerne, at de anvender vilkårsbrud fremfor ungepålæg, hvis de unge, som har fået dom med vilkår, ikke vil samarbejde med kommunen.

3.3.2 Kommunernes udfordringer i overgang fra fase 1 til fase 2 i ungdomssanktion

Kommunerne er også blevet bedt om at beskrive, hvilke udfordringer de oplever i forhold til den unges overgang fra fase 1 til fase 2 i en ungdomssanktion. Her tegner der sig også et billede af, at det kan være svært at finde det rette match, når den unge skal på et opholdssted i åbent regi efter opholdet på sikret afdeling i fase 1, og at de unge har meget svært ved at håndtere de forskellige skift i forløbet.

Svært at finde det rette åbne opholdssted til fase 2

Unge, som er blevet dømt til et forløb i ungdomssanktion, har ofte meget komplekse og sammensatte problemstillinger. Flere kommuner peger på, at det kan være en stor udfordring at finde det rette anbringelsessted, når det skal opfylde en række krav, og opholdsstedet ofte skal findes inden for kort tid:

"En udfordring kan være at finde et opholdssted, som passer til den unges behov, og som kan varetage opgaven med en ungdomssanktion. Herunder både den unges og familiens ønsker."

"..Udfordringen ligger oftest i tidspres i forbindelse med at finde egnet fase 2-sted."

"At finde et sted som er gearet til at kunne håndtere den unge og dennes udfordringer. At den unge skal skifte sted og personale igen."

Svært med skift i forløbet

Flere kommuner har erfaring med, at skift i anbringelsessted ofte betyder store udfordringer for de unge. De unge har ofte markante tilpasningsproblemer og kan reagere voldsomt på forandringer. Reaktionen på overgangen fra sikret afdeling til åben institution eller opholdssted kan derfor være rømninger, ny kriminalitet, manglende samarbejde og misbrug:

"Det kan give udfordringer i forløbet, når de meget strukturerede rammer i fase 1 afløses af den noget mere frie struktur i fase 2. Der synes at mangle andre sanktionsmuligheder end tilbageførsel." (Kommune SP, Københavns Kommune)

3.4 Kommunernes bud på et vellykket forløb

Kommunerne er i undersøgelsen blevet bedt om at komme med bud på, hvad der skal til for at sikre et vellykket forløb, hvor den unge ikke falder tilbage i kriminalitet. Det er ikke noget let spørgsmål at besvare, men mange kommuner er kommet med forskellige vinkler på, hvad de har haft af gode erfaringer.

Overordnet set peger kommunerne på, at det er vigtigt med positivt og tillidsfuldt samarbejde mellem sagsbehandler, den unge og dennes forældre, samt en helhedsorienteret og koordineret indsats, som indeholder de indsatser, som er motiverende for den unge. Pejlemærkerne for et vellykket forløb er blandt andet:

- Fokus på den unges ressourcer og vanskeligheder og deres individuelle behov
- Hurtig indsats og den rette indsats fra start af
- Inddragelse af og støtte til familien
- Samarbejde mellem fagprofessionelle, som alle arbejder for en fælles plan
- Fleksibilitet i arbejdet med handleplaner.

Fokus på den unges ressourcer og vanskeligheder og deres individuelle behov

Kommunens arbejde med at få den unges liv tilbage i en god spiral efter en ofte turbulent periode kræver, at kommunen styrker den unges selvværd og prioriterer et tæt samarbejde mellem sagsbehandleren og den unge:

"... At arbejde med den unge i centrum, tage udgangspunkt i den unges ønsker, håb og drømme. Anerkendelse og fokus på deres potentialer og kompetencer, så de støttes og videreudvikles i det videre forløb. At gøre den unge ansvarlig for eget liv, og give dem en tro på, at der findes bedre måder at leve sit liv på end kriminalitet, samt hjælpe og støtte dem i at finde netværk, som ikke er bygget op på kriminalitet. Det kan evt. være via ungdomsklubber, træningsklubber, praktiksteder, fritidsarbejde, skole/uddannelse osv. Socialrådgiverne skal sørge for, at den unge ikke bliver presset til at starte på skole/uddannelse, hvor der er stor risiko for, at de ikke kan gennemføre den og igen oplever nederlag. Men laver et realistisk forløb for den unge, hvor der er stor mulighed for, at den unge oplever succes[...]. Vi oplever tit gode forløb i de sager, hvor der er et særlig tæt samarbejde med den unge og deres socialrådgiver. Her skabes der langt hurtigere positiv udvikling. De unge er glade for et tæt og positivt samarbejde med deres socialrådgiver, fordi det er deres socialrådgiver, som har myndigheden til at tilbyde den unge tilbud/indsatser, og der derfor er behov for en tillidsfuld relation, så de unge har tillid til, at deres socialrådgiver er der for dem. Og er i stand til at træffe de rigtige indsatser for dem."

Inddragelse og støtte til familie

Hvis den unge skal lykkes med at bryde den kriminelle løbebane, er opbakning og støtte fra familien ligeledes en vigtig faktor. Kommunerne peger derfor på, at det er vigtigt at sætte ind med familiebehandling, så indsatsen ikke kun handler om den unge, men om familien som helhed:

"At der laves mere familiebehandling, mens den unge er på sikret afdeling, at familien inddrages mere i arbejdet med den unge, og hvad der skal ske fremadrettet. Eksempelvis psykologtimer til familien som helhed mens den unge er i surrogat på sikret afdeling" (Slagelse, Kommune SP)

"Der er nogle grundlæggende vilkår i den unges liv, som er svære at bryde, særligt i forhold til gruppe-/bandekriminalitet. I de sager, hvor vi er lykkedes med at få den unge ud af kriminalitet, har det været et ønske fra den unge selv, der har været en opbakning fra forældrene, og der har været iværksat støtte med arbejdspraktik og derefter hjælp til at finde læreplads. Det virker." (Herlev, Kommune SP)

Samarbejde mellem fagprofessionelle – alle arbejder for en fælles plan

Der er ofte mange instanser, der skal arbejde sammen om at sikre en god overgang for den unge, og her er det vigtigt, at der er et godt samarbejde mellem de fagprofessionelle:

"Samarbejde mellem instanserne, således at der skabes en overensstemmelse mellem indsatserne f.eks. i Kriminalforsorgen og i familieafdelingen. Det er erfaringen, at de unge profiterer af at komme i gang med et uddannelsesforløb/arbejdspraktik/militæret o. lign., og på den måde har de bedste forudsætninger for at bevæge sig væk fra en kriminel løbebane. Dette skal ske med støtte fra en kontaktperson." (Tårnby, Kommune SP)

Kommunerne peger i samme forbindelse på, at det tætte samarbejde mellem fagpersoner omkring ungdomssanktionerne er vigtigt:

"Det er en styrke, hvis der i god tid er fundet det relevante opholdssted til fase 2, så den unges nye kontaktpædagog på det nye sted kan nå at besøge den unge, så der er overlap, og den unge oplever en koordineret indsats. Udfordringen er at finde det rigtige sted og lave den gode matchning." (Kommune SP, Roskilde)

Hurtig indsats – den rigtige indsats fra start

Hvis det skal lykkes at gribe den unges motivation efter opholdet på sikret afdeling, er det vigtigt, at kommunen kan sætte ind med den rigtige indsats fra dag et. Det kan være svært for den unge at komme fra en hverdag på sikret afdeling, hvor de er afskærmet fra "det dårlige selskab" til lige pludselig at skulle forholde sig til nærmiljøet igen. Det er derfor vigtigt med en intensiv indsats:

"At der er reelle tilbud i netværk, foranstaltninger og uddannelsesmuligheder, der giver alternativer til det hidtidige ungdomsmiljø. Hvis der kan holdes et intensivt pres på den unge med hensyn til opfølgning og indsats, der modsvarer for eksempel det pres, som anbringelsen på den sikrede afdeling udgjorde for den unge, så ser det ud til at tilbagefaldsprocenten holdes nede. Skal den unge fortsat forholde sig til de samme problemstillinger i familien eller til den "gamle" omgangskreds, er det langt sværere at undgå tilbagefald."

"Erfaringerne viser, at mange unge trives i de meget faste rammer, og at det er yderst vanskeligt for dem at imødekomme den frihed, der er på de åbne institutioner. De er ikke i stand til at træffe de rigtige valg og formår ikke at sige fra overfor kammerater mm."

Fleksibilitet i planlægning og flere forskellige planer på en gang

Interviewkommunerne København og Århus tydeliggør begge vigtigheden af at kunne handle hurtigt og have forskellige planer klar, når den unge kommer ud fra sikret afdeling. Ofte har kommunen en ide om, hvad udfaldet af dommen bliver, da de selv har givet en indstilling til ungesamråd, men det er reelt først, når dommen bliver afsagt, at rammerne for den unges ophold i tiden efter den sikrede afdeling er fastlagt. Samtidig peger Århus Kommune på, at der kan være et slip imellem, at den unge kommer ud fra sikret afdeling, til dommen bliver afsagt, og her skal kommunen også have noget parat, så den unge ikke står uden en indsats:

"Nogle gange bliver dommen afsagt i forlængelse af varetægtsfængslingen, andre gange stopper varetægten, og så går der 2-3 måneder, inden de kommer i retten, og man finder ud af hvad dommen bliver. Så der er vi nødt til at have 2 forskellige planer parat. For man kan måske iværksætte noget, når dommen er afsagt, men så går der alligevel nogle måneder, hvor den unge kommer hjem, og hvad skal man så lave i mellemtiden? Man er bare nødt til at have flere planer hele tiden og arbejde på flere niveauer.. (Aarhus Kommune, interview, ca. 48)

3.5 Institutioners bud på vellykket forløb

De sikrede afdelinger er ligeledes blevet bedt om at komme med deres bud på, hvad der sikrer et vellykket udslusningsforløb, hvor den unge ikke falder tilbage i kriminalitet.

Bud fra de sikrede afdelinger er blandt andet:

- Erfaringsudveksling og sammenhængende forløb
- Der skal være en plan fra dag et

Erfaringsudveksling og sammenhængende forløb

De sikrede afdelinger understreger, at de ofte opnår et godt kendskab til de unge under opholdet på de sikrede afdelinger, hvorfor det kan være relevant med erfaringsudveksling med kommunen og eksempelvis kommende anbringelsessted i forbindelse med udslusningsforløbet:

"Sammenhængende forløb i samme organisatoriske ramme, brobygning og erfaringsudveksling. Vi har god erfaring for, at en udslusning har været vellykket, når kommende anbringelsessted har besøgt den unge på nuværende anbringelsessted og omvendt og gerne af flere omgange, og eventuelt også med deltagelse af forældre/netværk. Endvidere afholdelse af møde(r), hvor der erfaringsudveksles samt overleveres hvilke indsatser og foranstaltninger, der skal være fokus på at videreføre. Dog vil en vellykket udslusning aldrig være en garanti for, at den unge ikke falder tilbage i kriminalitet - men det vil kunne understøtte den bedst mulige forebyggelse."

"Det er vigtigt, at det indtænkes fra starten af anbringelsen, at forløbet skal være sammenhængende. Hvad skal der opnås, og hvordan gøres dette, og hvad kræver det af ressourcer (ikke den mindste mulige løsning, men i stedet den mest hensigtsmæssige og udbytterige løsning)? Ofte oplever vi, at kommunerne er presset på økonomien, og at de anbefalinger, vi og diverse udredninger peger på, ikke følges eller tilstræbes, idet det bliver for omkostningsfuldt (på kort sigt). Dog viser erfaringerne (gengangere), at det i det lange løb bliver mere omkostningsfuldt, og nogle gange endda endnu mere, fordi man i sidste ende ender med at følge de oprindelige anbefalinger (eller den unge fylder 18, og så er det i voksenregi udgiften klarede)."

Der skal være en plan fra dag et

Ligesom kommunerne peger de sikrede afdelinger på vigtigheden af, at der står et relevant tilbud klar til den unge fra dag et. Derudover skal den unge følges tæt, og der skal være klare aftaler mellem alle involverede parter:

"At der fra dag et er en plan klar, herunder bolig, skole og uddannelse, misbrugscenter og eventuelt psykologisk bistand. Helt klare aftaler mellem sagsbehandler/kommune og PPR, UU-vejleder eller læreplads."

"Længerevarende udslusningsforløb hvor, den unge bliver fulgt/guidet tæt af kontaktperson. At der bliver etableret uddannelsesstart - skole eller håndværksmæssig, og at den unge bliver fulgt, indtil skole/læretid er slut. Det indebærer også at hente den unge i hjemmet, hvis de ikke møder op."

4 Kommunens indsats og samarbejde med sikret afdeling under opholdet

Under den unges ophold på sikret afdeling er der en række forpligtelser for både den sikrede afdeling og den unges handlekommune. I sagsforløbet samarbejdes derfor på tværs omkring forskellige sagsskridt. Indledningsvis skal den unge visiteres til sikret afdeling, det skal vurderes, om der er behov for at foretage en psykiatrisk screening af den unge, der skal udarbejdes en handleplan og samarbejdes omkring den socialpædagogiske indsats til den unge. Kommunen er den røde tråd i sagsforløbet, og det er kommunens ansvar at give den unge et tilbud om udslusning, hvis den unge har været varetægtsfængslet eller afsonet dom eller sikre, at der iværksættes støtteforanstaltninger, såfremt den unge får en dom på særlige vilkår. For de socialt anbragte, som allerede er i det kommunale system inden opholdet på sikret afdeling, er det på samme måde kommunens opgave at sørge for, at der sker en hensigtsmæssig overgang fra sikret afdeling til eventuel efterfølgende anbringelse i åbent regi.

4.1 Kommunens første besøg hos den unge

For de unge, som er varetægtsfængslede, er der som oftest usikkerhed om varigheden af opholdet på sikret afdeling, og flere kommuner starter planlægning af udslusningen, når den unge kommer på sikret afdeling. Københavns Kommune har erfaring med, at god kontakt med at en god kontakt til den unge fra starten af opholdet på den sikrede afdeling kan være med til at skabe en relation til den unge. Det første besøg bruger sagsbehandleren ofte til at fortælle den unge om den unges rettigheder:

"Når jeg går på 3-dages besøg, så skal jeg fortælle om ungesamråd, om netværkssamråd, jeg skal høre lidt om de familiære forhold og alle mulige ting. Når jeg går derfra, så sidder jeg med en ung, som har fået så mange informationer. Det er meget overvældende for dem. Jeg prøver at gøre det hele forståeligt, men det ville hjælpe, hvis der var en tilstede fra institutionen til at samle op på det sammen med den unge bagefter." (Københavns Kommune, interview 13:37)

Københavns kommune peger videre på, at det særligt er relevant, at der deltager en sagsbehandler fra den sikrede afdeling, hvis der er tale om en ung, som ikke er kendt i det sociale system i forvejen. I de situationer er kommunen nemlig afhængig af at dele viden og observationer med den sikrede afdeling.

"Hvis en ung er ukendt i vores system, når de bliver varetægtsfængslet, så er det godt, at socialrådgiverne fra institutionen er med til mødet med den unge. Så vi kan få et fælles fodslag i forhold til, hvad det er for et arbejde, vi skal i gang med [...]. Vi skal alle sammen finde ud af, hvad det er for en ung, vi har med at gøre."

Efter vores 3-dages besøg, hvor vi ofte snakker med den unge i en lille time, går vi hjem og noterer en masse om den unge. Derefter er det medarbejderne på den sikrede afdeling, der har den daglige kontakt, og vi er derfor super afhængige af en god kontakt med sagsbehandleren på den sikrede afdeling" (Københavns Kommune, Interview)

4.1.1 Fast praksis for besøget på sikret afdeling

43 procent ud af de 68 kommuner, som har haft unge på sikret afdeling i 2014/15, har oplyst, at de har en fast praksis for, hvornår det første besøg på sikret afdeling gennemføres. Mens 53 procent af kommunerne ikke har en fast praksis. De resterende fire procent af kommunerne har svaret ved ikke med hensyn til praksis, se tabel 4.1.

Tabel 4.1 Kommuner med fast praksis for første besøg på sikret afdeling

	Antal	Procent
Ja	29	43
Nej	36	53
Ved ikke	3	4
I alt	68	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Manglende fast praksis kan eksempelvis skyldes, at kommunen har meget få anbringelser på sikret afdeling. Det er dermed ikke ensbetydende med, at den unge ikke hurtigt får sit første besøg. Forskellen i kommunernes praksis skyldes snarere antallet af anbringelser på sikrede afdelinger:

"Kommunen har ikke mange forløb på sikrede afdelinger, hvorfor der ikke er udarbejdet en praksis for det første besøg, men der bliver taget stilling til det i den konkrete sag ud fra en individuel vurdering. Som hovedregel har første besøg være afholdt inden for syv dage."

Andre kommuner uddyber, at tidsfristen for besøget kan afhænge af anbringelsesgrundlaget, og om den unge i forvejen har en fast kontaktperson:

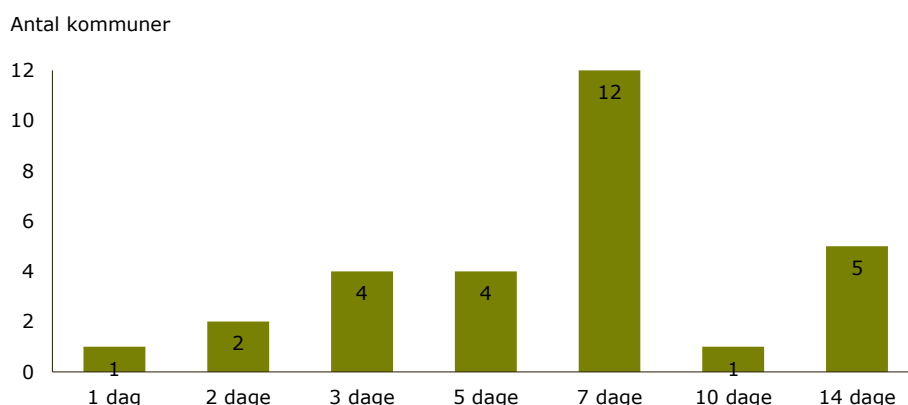
"Det tilstræbes, at vi som myndighed besøger en ung relativt hurtigt, hvis det sker som led i en varetægtsfængsling. Ved ophold i socialpædagogisk sammenhæng aflægges der også besøg, men der har forløbet og dermed anbringelsen på sikret afdeling været anderledes og kontakten til den unge tættere."

4.1.2 Hvornår gennemføres det første besøg

39 ud af de 68 kommuner i undersøgelsen har ikke fast praksis for, hvornår det første besøg gennemføres, mens 29 kommuner har en fast praksis. I én ud af de 29

kommuner, som har en fast praksis for det første besøg, gennemfører kommunen besøget hos den unge på førstedagen af opholdet på den sikrede afdeling. Flertallet af kommunerne, nemlig 23 ud af de 29 kommuner, har en praksis for, at første besøg gennemføres inden for den første uge af den unges ophold på sikret afdeling, mens seks kommuner angiver, at første besøg gennemføres indenfor 10-14 dage, se figur 4.1.

Figur 4.1 Hvornår gennemfører kommunen første besøg? Antal dage

Kilde: Spørgeskema til kommuner

4.1.3 Kontakt til den unge under opholdet

Flere kommuner peger på, at det som oftest er den unges sagsbehandler, der fungerer som den faste kontaktperson i kommunen under opholdet på sikret afdeling. Udover den kommunale sagsbehandler vil den unge under opholdet som oftest også få tildelt en fast kontaktperson på den sikrede afdeling, som kan være med til at skabe kontinuitet for den unge under opholdet på den sikrede afdeling:

"Flere af kommunens unge har fået tilknyttet en kontaktperson på den sikrede afdeling. Det giver god mening i bestræbelsen på at sikre en højere grad af sammenhæng og kontinuitet for den unge, og det letter dialog, vidensdeling og formidling omkring den unge."

Flere kommuner peger samtidig på, at unge som har kontaktperson efter servicelovens § 52. stk. 3, nr.6, lige op til opholdet på sikret afdeling, som oftest beholder kontaktpersonen under anbringelsen på sikret afdeling:

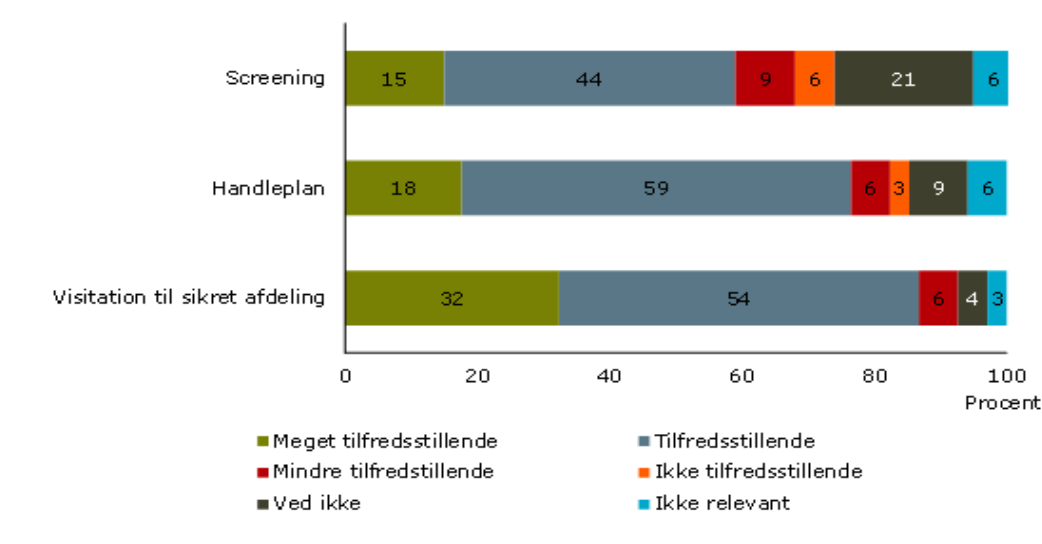
"De fleste unge har en støttekontaktperson efter servicelovens § 52.3.6, som de beholder under opholdet. På afdelingen får den unge også automatisk en kontaktperson. Såfremt der er behov for en støttekontaktperson udefra, og den unge i forvejen ikke har en, vurderes det, om der skal bevilges en støttekontaktperson, således at denne kan blive en del af de videre forløb, når den unge løslades."

4.2 Samarbejde omkring screening, handleplan og visitation til sikret afdeling

Hovedparten af de 68 kommuner, som har haft unge på sikret afdeling i 2014/15, udtrykker tilfredshed med samarbejdet omkring visitation, screening og arbejdet med handleplaner. Størst tilfredshed er der med samarbejdet om visitationen til en sikret afdeling, hvor 86 procent af de 68 kommuner er tilfredse eller meget tilfredse med samarbejdet. Samarbejdet omkring handleplaner vurderer 77 procent af kommunerne som tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende. 59 procent af kommuner er tilfredse eller meget tilfredse med samarbejdet omkring screening, og her ses den relativt største andel af kommuner, som er utilfreds med samarbejdet (15 procent), se figur 4.2.

Erfaringsgrundlaget for at vurdere samarbejdsrelationen i de forskellige sagsskridt varierer, da kommunerne har haft forskellige målgrupper på sikret afdeling. Således har 27 procent af kommunerne ikke haft erfaringsgrundlag for at vurdere samarbejdet omkring screeningen, hvilket kan skyldes, at et tilbud om psykiatrisk screening ikke har været relevant, enten fordi den unge i forvejen er blevet screenet, den unge ikke samtykker, eller retten har vurderet, at der er behov for en mentalundersøgelse, som træder i stedet for en screening, se figur 4.2.

Figur 4.2 Kommunens vurdering af samarbejdet med den sikrede afdeling i sagsforløbet

Kilde: Spørgeskema til kommuner

4.2.1 Screening

Den sikrede afdeling skal inden for en måned tilbyde en psykiatrisk screening af den unge. Screeningen skal afdække, om den unge har psykiske eller psykiatriske vanskeligheder, så kommunen og personalet på den sikrede afdeling hurtigt får kendskab

til den unges vanskeligheder og kan iværksætte den nødvendige behandling. Konklusionen på screeningen sendes til kommunen og indgår i det samlede beslutningsgrundlag for den videre indsats for den unge.

Kvaliteten kan variere

Nogle af de kommuner, som har vurderet samarbejdet mindre tilfredsstillende, uddyber, at kvaliteten af screeningerne kan variere meget:

"Jeg synes ikke, at de[screeningerne] er super brugbare. Vi får en skrivelse, som er mere eller mindre detaljeret, alt efter hvad de har nået, og hvad den unge har stillet op til. Vi får anbefalinger til, om der er behov for nærmere udredning."
(Københavns Kommune, Interview)

Interviewkommunerne Københavns og Aarhus peger på, at udarbejdelsen af screeninger ofte afhænger af, hvorvidt der er psykiatrisk personale tilknyttet de forskellige sikrede afdelinger. Begge kommuner har oplevet situationer, hvor screeningen er blevet forsinket. Aarhus Kommune peger på, at det særligt er problematisk med forsinkelser på psykiatriske screeninger og udredninger ved de sociale anbringelser, hvor formålet med anbringelsen netop kan være at få udredt den unge i sikret regi.

Observationerne er under særlige omstændigheder

Aarhus Kommune fortæller videre, at screeningerne er med til at give et bidrag til kommunens beslutningsgrundlag i forhold til hvilke støtteforanstaltninger, der kan være relevante for den unge fremadrettet. Men at man hele tiden skal have for øje, at observationerne er foretaget under helt særlige omstændigheder:

"Vi ser nogle andre sider af de unge, når de sidder på de sikrede afdelinger. Institutionerne har mulighed for at arbejde i dybden på en anden måde. Men det er på godt og ondt. For der er nogle unge, der fungerer rigtig godt i de rammer. Det vil de nok ikke selv sige, men der er nogen, som virkelig trives, fordi der er så faste rammer, som det er. Det betyder, at vi godt nogle gange kan få et billede af en ung, som ikke er retvisende. Og hvor vi som sagsbehandler bagefter kan tænke, det er så ikke lige ham, jeg ser på mit kontor. Det er jo en kunstig ramme, som de bliver observeret i. Det er ikke fordi, at vi ikke kan bruge det, for det kan vi virkelig, men man skal hele tiden holde det op imod, at det er altså en kunstig ramme. Der er ikke alle de ydre påvirkninger i forhold til stress og kriminalitet. Men det kan være med til at give os et billede af, om der er brug for yderligere udredning af den unge." (Aarhus Kommune, Interview)

Screeninger er særligt brugbare for unge, som kommunen ikke kender i forvejen

Både Københavns Kommune og Århus Kommune peger på, at screeningerne er særligt brugbare for de unge, som kommunen ikke har kendskab til i forvejen. Her kan

screeningen være med til at indikere, om der er behov for yderligere udredninger af den unge.

På de sikrede afdelinger Sølager og Kompasset bruger de ofte de første tre til fire uger på at indhente materiale om den unge for at finde ud af, om det er relevant at tilbyde den unge en screening. Først derefter kan screeningen foretages. På Sølager oplever de ofte, at de unge først modsætter sig screeningen, men de har gode erfaringer med at motivere de unge til at samtykke til screeningen.

"Jeg præsenterer det for de unge, når de skal screenes. Og standardsvaret fra de unge er altid "niks, det skal jeg ikke, tror du jeg er sindssyg". Men når psykologen og jeg bruger noget tid på at forklare, hvad det går ud på, så vil de unge faktisk gerne screenes." (Sølager, Interview)

4.2.2 Handleplan

Når en ung under 18 år bliver varetægtsfængslet i surrogat på en sikret afdeling, skal kommunen udarbejde en handleplan, hvis den unge ikke i forvejen har en handleplan, jf. § 30, stk. 4, i bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet. Samarbejdet mellem kommunen og den sikrede afdeling kan således omfatte flere ting:

- Oversendelse af handleplaner ved opstart på forløb
- Målene for indsatsen på den sikrede afdeling
- Målene for den fremadrettede indsats efter ophold på sikret afdeling.

Manglende oversendelse af handleplaner ved opstart på forløb

Flere sikrede afdelinger oplever, at kommunerne ofte glemmer at oversende handleplaner, når de unge kommer på afdelingen. Det kan resultere i, at afdelingerne ikke får det fornødne kendskab til, hvilken indsats og mål kommunen tidligere har arbejdet med:

"Generelt oplever vi et tilfredsstillende samarbejde med kommunerne, men det kan ofte være svært at få en opdateret handleplan, og i det hele taget at modtage en handleplan fra kommunen."

"Kommunerne er fortsat rigtig dårlige til at sende relevante sagsakter, dokumentation og handleplaner til den sikrede afdeling."

Samarbejde omkring målene for indsatsen på den sikrede afdeling

I de tilfælde, hvor de sikrede afdelinger får en handleplan fra kommunen, giver både kommunerne og de sikrede afdelinger eksempler på, at handleplanerne ikke er opdaterede i forhold til den nye situation, som den unge står i. Her kan det være svært for kommunerne at formulere, hvilke mål der skal arbejdes med på den sikrede afdeling:

"Det sker tit, at handleplanerne er for gamle og mere overordnet handler om "at få den unge ud af kriminalitet". Handleplanen er således ikke tilrettelagt i forhold til, hvad de skal her på den sikrede afdeling. [...] Det giver god mening, at vi ikke får en færdig behandlingsplan, men at vi selv kan tilrettelægge den ud fra nogle overordnede mål. Men vi får alt for sjældent de overordnede rammer og forventninger til, hvordan vi skal arbejde med de unge, som vi har i anbragt i varetægtsfængsling." (Sølager, Interview)

I forlængelse af denne problematik peger en kommune på, at det begrænsede kendskab til rammerne på den sikrede afdeling, kan gøre det svært at fastsætte mål for indsatsen.

"Det kan være svært at lave en handleplan til en sikret afdeling, og det skal ske meget i samarbejde med den sikrede afdeling, da kendskabet til, hvad den sikrede afdeling kan tilbyde, ofte er begrænset."

Udfordringerne i forhold til at fastlægge mål for indsatsen, skyldes ifølge Aarhus Kommune, at der er usikkerhed om tidsrammen for de varetægtsfængslede unges ophold.

"Det er svært for os at lægge en plan. Vi har ikke et konkret formål med anbringelsen på sikret afdeling. Det er politiet, der har en plan. Så går vi selvfølgelig ind og prøver at lægge en plan, nogle gange er det jo fint, at man kan få nogle observationer og nogle beskrivelser af den unge i et andet rum, hvor der ikke er udefrakommende forstyrrelser. Men det er en stor udfordring, at vi ikke ved hvor lang tid den unge skal blive på den sikrede afdeling. Skal vi lægge en plan for to uger eller fire uger? Så vi arbejder hele tiden med flere planer." (Aarhus Kommune, Interview)

Handleplan for den fremadrettede indsats

I forhold til arbejdet med fremadrettede handleplaner, peger både Københavns Kommune og Aarhus Kommune på, at de unge varetægtsfængslede, som tidligere har været kendt af kommunen, ofte fortsætter med den handleplan, som de har haft fra tidligere. Aarhus Kommune fortæller, at det kan være rigtig svært at drøfte langsigtede mål med de unge, imens de er på sikret afdeling:

"Vi er nødt til at have flere planer kørende, når de unge er varetægtsfængslet på en sikret afdeling. For vi ved ikke, hvad der kommer til at ske med den unge. Det er jo noget med en vurdering af, hvad vil vi sætte i gang, og hvad er det egentlig, der

er behov for. Nogle gange kan den unge slet ikke tænke så langt. Det kan være svært for dem at lave planer for fremtiden, når man er sådant et sted i sit liv. Det er rigtig svært at lave noget fremadrettet, for de unge er så fokuserede på, hvad der sker lige nu og her. Og så kan vi godt have alle mulige planer for, hvad der skal ske, men de er ofte optaget af, hvad der sker her og nu på den sikrede afdeling ” (Aarhus Kommune, Interview)

Inddragelse af de sikrede afdelinger varierer

Nogle sikrede afdelinger peger på, at de ikke oplever sig inddraget i forhold til handleplanen, for hvad der skal ske med den unge fremadrettet, men lægger samtidig vægt på, at det kan variere fra sag til sag:

”I nogle tilfælde bliver vi inddraget i planen for den unge efter sikret afdeling. Mens vi i andre tilfælde ikke inddrages. Derfor kan samarbejdet om planen for udslusning i høj grad variere. Når den unge ønsker misbrugsbehandling efter forløb med PAV (Projekt Andre Valg) forbehandling til misbrugsbehandling, kan der være store udfordringer i at få dette bevilget.”

”I forhold til udslusning har vi ikke den store indflydelse, da det ligger i kommunalt regi. Vi oplever ofte at, at der ikke er plan for udslusning for den unge.”

4.2.3 Visitation til sikret afdeling

Ved visiteringen til en sikret afdeling forsøger alle parter så vidt muligt at arbejde ud fra nærhedsprincippet, så der ikke bruges unødvendig mange ressourcer på transport mellem den sikrede afdeling og den unges handlekommune i forbindelse med besøg fra sagsbehandler, fremstilling i dommervagten og af hensyn til den unges families mulighed for besøg. Men tilgængelighed af pladser og det rette match spiller selvfølgelig også ind.

Der er stor forskel på visitationsprocessen for kriminelle unge og socialt anbragte. Ved visitation af kriminelle unge kan kommunen forsøge at ønske pladser, men ofte skal det gå hurtigt, og det kan være afgørende, hvor der overhovedet er ledige pladser på landsplan. Ved sociale anbringelser oplever kommunerne, at de i højere grad selv har mulighed for at prioritere imellem de sikrede afdeling, og der er en større samarbejdssnitflade i selve visitationsprocessen, da kommunen selv har et formål med anbringelsen.

Svært at matche den unge

En af de kommuner, som ellers oplever, at samarbejdet fungerer tilfredsstillende, uddyber udfordringer forbundet med visiteringen således:

”Der kan være udfordringer med at matche den unge og den sikrede afdeling fra start. Det handler om logistik og andre praktiske forhold. Det sker, at den unge må flytte afdeling undervejs for eksempel på grund af en uhensigtsmæssig sammensætning af ungegruppen på afdelingen, eller at den unge er ”dårligere” end

først antaget, så en flytning er sket for at tilgodese den unges behov for behandling.”

Tættere samarbejde og flere krav fra kommunen ved visitering af socialt anbragte

Ved visitering af socialt anbragte er der ofte et tættere forudgående samarbejde mellem kommunen og den sikrede afdeling. Aarhus Kommune fortæller, at de i højere grad selv kan styre, hvilke sikrede afdelinger de vil bruge til sociale anbringelser, og at de til nogle sikrede afdelinger har opbygget et tættere samarbejde. Det skyldes dels nærhedsprincippet, men også fordi de oplever, at der er forskel på indsatsen på de sikrede afdelinger:

”Når vi vælger at anbringe en ung på en sikret afdeling, så er der meget stærke faglige overvejelser bag det. Nogle tanker om hvorfor de skal skærmes, og i hvor høj grad de skal skærmes. Der er vores erfaring, at de sikrede afdelinger har forskellige regler og forskellige måder at skærme på” (Aarhus Kommune, Interview)

Den sikrede afdeling Sølager fortæller, at de er særligt opmærksomme på at sikre ensartede procedurer i visiteringen på tværs af de sikrede afdelinger, og der pågår løbende drøftelser omkring dette på tværs af landets sikrede afdelinger. De har også erfaring med vigtigheden af at lave en grundig visitation, herunder at få kommunen til at beskrive baggrund og formål med de sociale anbringelser:

”Vi ser med kritiske øjne på visitering til sociale anbringelser, og vi læser § 30 stk. 2, meget skarpt. Anbringelsen skal alene ske, hvis der skal tilvejebringes et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling. Det skal ikke være opbevaring, indtil man kan finde på noget andet til den unge. Nogle gange oplever vi, at kommunerne ringer og er desperate, fordi den unge er blevet smidt ud fra opholdsstedet og måske har været forbi psykiatriske afdelinger mange gange. Men der prøver vi at slå bremsen i og sige, at vi skal have nogle papirer på den unge. Vi får så en psykiatrisk konsulent ind over, for at se på, om der er noget, vi kan tilbyde de unge her.” (Sølager, Interview)

Kommunernes overvejelser omkring sociale anbringelser på sikrede afdelinger

I spørgeskemaundersøgelsen er kommunerne blevet bedt om at uddybe deres overvejelser om deres anvendelse af sikrede afdelinger til sociale anbringelser.

Pædagogisk observation

Flere af de kommuner, som har anvendt sikrede afdelinger til pædagogisk observation, peger på, at anbringelsen har været nødvendig, fordi det har været svært at fastholde de unge i et observations- eller udredningsforløb i åbent regi. Derudover peger enkelte kommuner på, at der ikke findes andre alternative løsninger på landsplan for denne målgruppe. Flere kommuner nævner, at anvendelse af sikrede afdelinger sker for at

forhindre ny kriminalitet, mindske forbrug/misbrug af euforiserende stoffer og stoppe en forkert udvikling.

Farlighedskriteriet

I forhold til farlighedskriteriet er sociale anbringelser et sikkerhedsspørgsmål især i forhold til den unge selv, men også i forhold til andre, herunder eventuelt personale, ved anbringelser på åbne afdelinger.

Behandlingsforløb

Kommunerne anvender sjældent anbringelse på sikret afdeling med henblik på behandling. Det skyldes, at ophold på en sikret afdeling er et relativt kort forløb, således at egentlige behandlingsforløb rækker ud over rammerne for et ophold. Behandling og opstart af behandling på sikret afdeling er derfor typisk alene misbrugsbehandling.

Aarhus Kommune beskriver deres overvejelser omkring de forskellige typer anbringelser således:

Pædagogisk observation

"Der anvendes pædagogisk observation på sikret institution i de tilfælde, hvor det ikke er muligt at fastholde den unge i pædagogisk observation i åbent regi. Afgørelse om pædagogisk observation på sikret afdeling træffes i de tilfælde, hvor det vurderes, at der er et grundlæggende behov for at få en større udredning og forståelse for den unges ressourcer, vanskeligheder og behov for støtte, for at kunne lave en fremadrettet plan for den unges udvikling."

Farlighedskriteriet

"Den unge anbringes på sikret institution på baggrund af farlighedskriteriet, når det vurderes, at den unge vil være til fare for sig selv og andre, hvis han opholder sig i hjemmet. Desuden vil der i tilfælde, hvor der anbringes på sikret afdeling, være en vurdering af, at det ikke er muligt at støtte den unge i forhold til farlighed på en åben institution."

Behandling

"Det sker sjældent, at unge anbringes på sikret institution til behandling. Når det sker, er det i tilfælde, hvor det ikke er muligt for den unge at udvikle sig i sin anbringelse i åbent regi. Oftest handler det om, at den unge er farlig for sig selv og andre og derfor har behov for mere faste fysiske rammer i en periode med det formål at ændre sin adfærd."

Enkelte kommuner har i spørgeskemaundersøgelsen angivet, at de ikke har en praksis for at anvende sikrede afdelinger til sociale anbringelser. Kriminalitetskonsulenter i Københavns Kommune gav ligeledes udtryk for, at de som hovedregel ikke anvender sikrede afdelinger til sociale anbringelser. Ifølge kriminalitetskonsulenterne skyldes den manglende anvendelse dels en kultur i Københavns Kommune, hvor man ikke

frihedsberøver unge i det sociale system og dels den valgte organisering og visitationsform i kommunen, hvor den enkelte sagsbehandler ikke selv kan træffe beslutning om at frihedsberøve en ung ved en social anbringelse på sikret afdeling.

4.3 Udfordringer og styrker i samarbejdet mellem kommune og sikret afdeling i arbejdet med udslusning

Undersøgelsen viser, at graden af samarbejdet med den sikrede afdeling omkring udslusningen af den unge afhænger af, hvilket forløb den unge har haft på den sikrede afdeling. Det kan blandt andet afhænge af, om der har været vished om, hvornår den unge skulle ud igen, og om der har været overleveringsmøder på den sikrede afdeling. Erfaringsgrundlaget for at vurdere samarbejdet omkring udslusning er derfor meget forskellig fra kommune til kommune. Hvor nogle kommuner har haft erfaringer med et tæt samarbejde med flere forskellige sikrede afdelinger, har andre kommuner måske kun haft ganske få forløb, hvor det eventuelt ikke var relevant med et samarbejde om udslusningen.

4.3.1 Styrker i samarbejdet

Kommunerne peger på, at samarbejdet fungerer godt, når blandt andet følgende ting fungerer:

- Tæt samarbejde mellem kommune og sikret afdeling
- Kommunen og den sikrede afdeling bakker op om en fælles plan for den unge.

Tæt samarbejde mellem kommune og sikret afdeling

En stor andel af de adspurgte kommuner peger på, at det er en styrke, når der er et godt og tæt samarbejde omkring planlægningen af udslusningen af den unge, fordi personalet på den sikrede afdeling opnår et godt kendskab til den unge og kan bidrage med ny viden om den unges ressourcer og udfordringer:

"Det er en styrke, at den sikrede afdeling har haft den unge i døgndrift, da de lærer den unge at kende på anden måde, end vi gør. Socialrådgiveren i kommunen får ofte ny viden om den unge både i forhold til kompetencer og udfordringer. Endvidere har de sikrede afdelinger en høj faglighed og stor erfaring med kriminelle unge, og deres viden om og erfaring med den unge kan derfor tages med i det videre forløb. Styrken [i samarbejdet] er, at der kan etableres en helhedsorienteret og koordinerende indsats for den unge, så kompetencer og potentialer kan styrkes og videreudvikles. Der kan støttes op omkring de udfordringer, den unge har. Det kan enten være adfærdsregulerende i en socialpædagogisk indsats eller mere behandlingsorienteret i psykiatrien. Det er her socialrådgiveren i kommunen skal have den koordinerende rolle, så der iværksættes de rigtige indsatser til den unges behov."

Alle bakker op om en fælles plan for den unge

Andre kommuner oplever, at samarbejdet fungerer bedst, når alle parter omkring den unge bakker op omkring den samme plan.

"Jeg har senest oplevet et positivt samarbejde mellem den sikrede institution og det åbne opholdssted, som den unge skulle flyttes til, et samarbejde om den udslningsplan, som kommunen havde udarbejdet. Det er positivt, når alle instanser omkring den unge arbejder sammen og er villige til at yde en ekstra indsats for den unge."

"Den sikrede institution har haft et tæt forløb med den unge, kender den unge og kan motivere til, at udslningen kommer til at fungere godt. De kan være med til at lave en god overgang fra sikret afdeling til anden foranstaltning..."

4.3.2 Udfordringer i samarbejdet

Flere af de elementer, som kommunerne oplever som udfordringer i samarbejdet omkring udslning, handler om rammerne for den unges ophold på sikret afdeling, end det handler om selve samarbejdsrelationen mellem kommunen og den sikrede afdeling. Eksempler på udfordringer er blandt andet:

- Tidsrammen for planlægning
- Geografi og afstande

Tidsrammen for planlægning

Opholdstiden for varetægtsfængsling af de unge på sikret afdeling er af hensyn til den unges retssikkerhed begrænset, og kommunerne oplever derfor, at det kan være en udfordring at finde et passende anbringelsessted for den unge efter endt ophold på den sikrede afdeling:

"Det kan være en udfordring med de unge, der pludselig bliver løsladt efter kort tid, så man ikke når at lave en ordentlig plan."

"Hvis de unge er varetægtsfængslede, bliver de ofte udskrevet, uden der er sket domsfældelse, og der kan gå alt for lang tid, før der berammes retsmøder og sker domsfældelse"

"Det kan være en udfordring at nå at finde det tilbud, den unge skal have efter opholdet i sikret afdeling indenfor den tidsramme, der er at arbejde med. Der er behov for, at screeninger, som den sikrede afdelinger udfører, kan danne grundlag for valg af foranstaltning, og der er ofte kort tid fra screeningen er færdig, til den unge skal udskrives fra sikret afdeling"

Geografi – afstande

Der er forskellige opfattelser af, hvorvidt afstande er et problem. En kommune nævner, at samarbejdet kan være svært, når de sikrede afdelinger ligger langt væk fra kommunen:

"De sikrede afdelinger ligger geografisk langt fra vores kommune i forhold til besøg, aftaler, handleplaner osv., som skal laves i fællesskab med den unge."

Den sikrede afdeling Kompasset oplever dog ikke nødvendigvis afstande som et problem i forhold til samarbejde med kommunen, men at det kan være svært for den unges familie at besøge den unge, hvis den sikrede afdeling ligger i den anden ende af landet:

"Det kan være et problem med den lange afstand, det kan også være positivt at få de unge langt væk fra deres kriminelle miljø. Den største hindring ved lange afstande er i forhold til varetægtsfængslinger, hvor den unge skal fremstilles for en dommer i København. Det er politi og anklagemyndighed, der står for det, men det er meget ressourcetungt at køre den unge frem og tilbage fra Nordjylland til København for 10 minutters fremstilling. Men den unge kan eventuelt videofremstilles, vi er med i et forsøg med videofremstilling af den unge."(Kompasset, Interview)

5 Kommunens samarbejde med politi og anklagemyndighed

Kommunens samarbejde med politi og anklagemyndighed sker eksempelvis ved underretninger fra politiet, hvis der er bekymring for en ung, eller hvis den unge skal afhøres og eventuelt fremstilles i dommervagten. Når en ung under 18 år har begået kriminalitet og skal afhøres og for retten, fastlægger forskellige lovgivninger et samarbejde mellem de sociale myndigheder, politi og anklagemyndighed. Retten afgør på begæring af politiet, om en sigtet ung skal varetægtsfængsles og tager ligeledes stilling til, om varetægtsfængslingen skal opretholdes/forlænges. Det strafferetslige system sætter således rammerne for unge varetægtsfængsledes ophold på de sikrede afdelinger.

Når den unge er under 18 år, sker varetægtsfængslingen som udgangspunkt i varetægtssurrogat på en sikret afdeling. Frihedsberøvelse på en sikret afdeling for unge under 18 år kan også ske som led i afsoning af dom eller som led i en idømt ungdomssanktion. I serviceloven § 55 er formålet med frihedsberøvelsen på de sikrede afdelinger resocialisering gennem omsorg, socialpædagogisk indsats og eventuel behandling.

Straffuldbyrdelsesloven

§ 78. Justitsministeren eller den, der bemyndiges dertil, kan bestemme, at den dømte midlertidigt eller for hele eller resten af straffetiden anbringes på hospital, i familiepleje, i egnet hjem eller institution, når

...

Stk. 2. Dømte, der er under 18 år, anbringes i institution m.v. som omhandlet i stk. 1, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.

...

Serviceloven

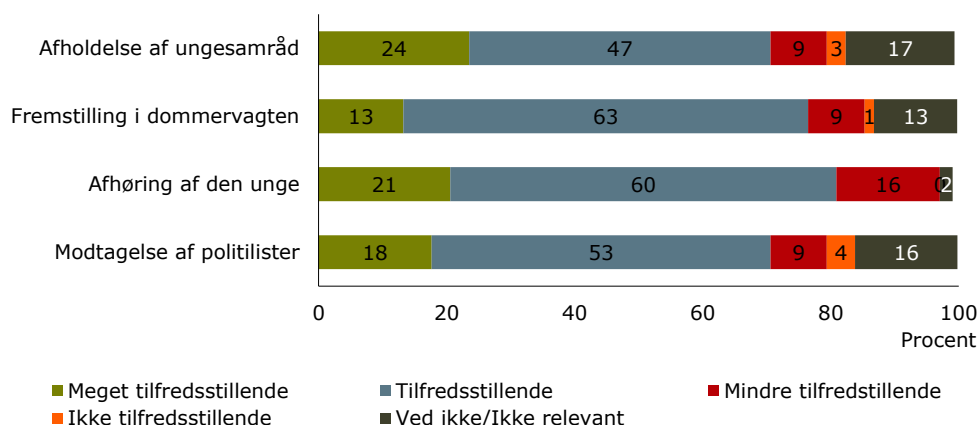
§ 55. Under et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 og 7, og efter § 76, stk. 3, nr. 1 og 3, og § 76 a, stk. 2, modtager barnet, den unge eller de vordende forældre omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der endvidere foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling

Størstedelen af de 68 kommuner, der i 2014/2015 har haft unge anbragt på sikrede afdelinger, har ikke oplevet udfordringer i forhold til samarbejde med politi og anklagemyndighed. Konkret i forhold til afhøring af den unge er 81 procent af

kommunerne enten meget tilfredse eller tilfredse med samarbejdet, og godt 70 procent af kommunerne er enten meget tilfredse eller tilfredse med modtagelsen af politilister, fremstilling i dommervagten og afholdelse af ungesamråd, se figur 5.1.

Mellem 10 og 16 procent af de 68 kommuner er enten i mindre grad tilfredse eller er slet ikke tilfredse med samarbejdet med politi og anklagemyndighed på de fire undersøgte områder. Heraf har flest kommuner, nemlig 16 procent, udtrykt utilfredshed med de situationer, hvor de unge skal afhøres af politiet. Utilfredsheden skyldes primært, at politiet ikke får indkaldt kommunerne, når de afhører de unge under 18 år, se figur 5.1.

Figur 5.1 Kommunernes tilfredshed med samarbejdet med politi og anklagemyndighed

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Manglende/sen oplysning om politiets afhøring og fremstilling i dommervagten

Ved politiets afhøring af den unge under 18 år er det korte tidsfrister og manglende indkaldelser, der giver anledning til mindre tilfredsstillende oplevelser af samarbejdet med politi og anklagemyndighed. Det er dog især samarbejde med fremmede politikredse, som nogle kommuner oplever, kan give anledning til kommunikationsbrist mellem politi og kommune:

"Det opleves ofte, at kontakten mellem kommunen og politiet er begrænset. Det glemmes i nogle sager, at kommunen skal deltage til afhøringer af unge under 18 år."

"Der opleves særligt udfordringer i specielle politikredse, hvor regler og lovgivning ikke altid bliver overholdt. Det opleves desværre, at mange af vores unge under 18 år bliver afhørt, uden at vi bliver kontaktet. Endvidere er det ofte forældrene eller de unge selv, som kontakter os, såfremt de har været i kontakt med politiet. Vi har desværre oplevet, at de unge bliver anholdt midt om natten og næsten når til fremstilling i et grundlovsforhør, før vi bliver informeret. Derudover får vi ofte

indkaldelser/anmodning om statusudtalelse omkring de unges personlige forhold, med meget kort frist, inden den unge skal stilles for retten. Så det bliver næsten en umulig opgave at nå at komme med en statusudtalelse. Det skal dog siges, at i de politikredse, hvor der er tæt samarbejde, opleves der sjældent problemer, og når der er et godt samarbejde, oplever den unge og forældrene hele hændelsesforløbet mere positivt og trygt."

Afholdelse af ungesamråd

Ungesamråd er et rådgivende tværsektorielt samarbejdsorgan, der på baggrund af fælles drøftelser udarbejder en indstilling til anklagemyndigheden og til retten om det mest hensigtsmæssige sanktionsvalg til unge lovovertrædere. Organiseringen af ungesamråd er besluttet lokalt indenfor de enkelte politikredse og derfor varierer både organisering, sammensætning, mødefrekvens og formål, herunder forskellige afgrænsninger af målgruppen unge, som kan behandles på ungesamråd. Det betyder, at kommunernes oplevelser af samarbejdet i ungesamrådene afhænger af den lokale model for ungesamrådet:

Afholdelse af ungesamråd fungerer upåklageligt. Det er dog ikke altid, at politiet er opmærksom på at indkalde til ungesamråd.[Det er lokalt politiet i denne politikreds, der sorterer potentielle sager til ungesamrådet]. Det er dog blevet væsentligt bedre. Vi kunne godt tænke os, at ungesamrådet blev webbaseret, for med timers transport for en halv times møde, ville det give god mening."

Når anklagemyndigheden er af den opfattelse, at strafpåstanden først kan drøftes på ungesamråd, så finder flere kommuner det vanskeligt at komme med en relevant indstilling og udtalelse til ungesamrådet:

"I forbindelse med udarbejdelse af udtalelser er der behov for at kende til anklagers strafpåstand, inden udtalelsen sendes til ungesamrådet. Anklagemyndigheden kan være af den opfattelse, at spørgsmålet først skal drøftes på samrådsmødet. Det giver en usikkerhed i udtalelsen og den kommunale stillingtagen."

Kriminalitet i fremmed politikreds

Flere kommuner nævner, at kriminalitet begået i fremmed politikreds kan give anledning til kommunikationsvanskeligheder, som dels kan skyldes forskellige lokale afgrænsninger af målgruppen, der kan tages op i ungerådene og dels, at det er vanskeligt for ungesamrådet at finde frem til den rette person i kommunen, som skal orienteres. Det resulterer i, at handlekommunen ikke altid får besked om afholdelsen af ungesamrådet. Samtidig kræver det også en særlig opmærksomhed i den unges handlekommune, da en orientering ikke i alle tilfælde kommer frem til den rette.

"Det kan være et problem, hvis den unge bliver taget i kriminel handling i anden politikreds, de kan glemme at give oplysninger videre." (Kolding Kommune, SP)

Tæt samarbejde mellem politiet og kommunen fremmer forståelsen for hinanden

I Aarhus Kommune er der et eksempel på et godt samarbejde mellem kommunen og det lokale politi. Samarbejdet betyder, at politiet og kommunen har fået kendskab til hinandens muligheder og begrænsninger:

"Det tætte samarbejde, der er opbygget gennem flere år, har gjort, at man har stor forståelse for hinandens systemer. Det betyder, at der er færre frustrationer i forhold til, hvad man kan forvente og ikke kan forvente af hinanden. Der har været afholdt et fællestemamøde med det lokale politi, så begge parter kan blive bedre rustet til at arbejde sammen i de ofte pressede situationer, hvor tingene bare skal gå hurtigt. Det er lige før, at der er større barrierer i forhold til skolerne, hvor der ikke er opbygget den samme tætte samarbejdsrelation. Det kan blandet skyldes, at der er mange skoler, og det derfor kan være svært at opbygge et tæt samarbejde med samtlige skoler." (Aarhus Kommune, Interview)

5.1 Institutionernes samarbejde med politi og anklagemyndighed

De sikrede afdelinger er spurgt om deres tilfredshed med samarbejdet med politi og anklagemyndighed i forhold til afhøring af den unge, fremstilling i dommervagten og ungesamråd for de sikrede afdelinger, hvor de sikrede afdelinger deltager i ungesamrådet.

De sikrede afdelinger har lagt vægt på, at de oplever et smidigt samarbejde i forhold til både bekymringer for den unge, og når der er brug for kørsel til dommervagten og mere dagligdags gøremål:

"Samarbejde med politiet og anklagemyndighed er upåklageligt. Anklagemyndigheden er god til at reagere på henvendelser fra den sikrede institution i forhold til en eventuel bekymring, om den unge er straffegnet, eller om der skal iværksættes en eventuel mentalundersøgelse. Politiet er super gode til at prioritere kørsel af de varetægtsfængslede til læge, tandlæge osv." (Kompasset, Interview SP)

"Der er positivt samarbejde også omkring hverdagen, altså det løbende samarbejde omkring for eksempel brev- og besøgskontrol, overvågning af besøg og lignende"

Ungesamråd

Organiseringen af, hvem der deltager i ungesamråd, fastlægges som sagt lokalt. Der er tre sikrede afdelinger, der har erfaringer med ungesamråd.

To ud af de tre sikrede afdelinger har været tilfredse med samarbejdet med politi og anklagemyndighed i forbindelse med ungesamråd, mens en sikret afdeling har været mindre tilfreds med samarbejdet.

Den sikrede afdeling Sølager er en af de sikrede afdelinger, som deltager i ungesamråd og herudover har erfaringer med deltagelse i netværkssamråd. De ser ungesamråd og netværkssamråd som et klart skridt i den rigtige retning af et tættere samarbejde mellem alle de personer, der er relevante for den unge. På sigt kan det betyde, at man får mulighed for at få systemerne til at spille sammen til gavn for den unge:

”Det ville være rigtig godt, hvis man kunne knytte det, der foregår i ungesamråd sammen med det, der foregår i netværkssamråd tættere sammen. En tættere kontakt mellem de to systemer ville betyde, at man var nået rigtig langt med at få systemerne til at tale sammen. Konkret ville det betyde, at de personer, som skal være ind over den unge efter ophør på sikret afdeling, kunne mødes ansigt til ansigt og indgå aftaler om det fremtidige samarbejde.” (Sølager, Interview)

6 Kommunernes tilfredshed med den socialpædagogiske indsats

Varigheden af opholdet afhænger typisk af, om den unge er på en sikret afdeling som følge af en afgørelse om anbringelse af sociale årsager, eller opholdet sker som følge af en retslig afgørelse som led i varetægtssurrogat, ungdomssanktion eller som alternativ til afsoning af en dom. For socialt anbragte unge er varigheden af opholdet typisk tre måneder, mens varigheden for kriminelle unge varierer. I gennemsnit opholder de unge sig ca. 60 dage på en sikret afdeling.³

Institutionerne peger på, at indsatsen skal ses i forhold til den svære situation, den unge er havnet i, hvorfor der i den første del af anbringelsen er fokus på at tilbyde den unge omsorg og støtte til stabilisering. Det kan også være helt lavpraktiske ting i forhold til at dække den unges fundamentale behov for mad, tøj, søvn eller til at finde en døgnrytme.

"Den sikrede afdeling er skadestuen, som skal sørge for, at de unge kommer trygt igennem den situation, som de er havnet i, og kommunen skal sørge for den længerevarende udviklingsorienterede indsats." (Sølager, interview)

Rammerne for indholdet af det socialpædagogiske arbejde og den pædagogiske tilgang til den unge er for både de socialt anbragte og de kriminelle unge forankret i servicelovens § 55, og § 46 fastlægger indsatsen til alle unge, som skal:

- sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,
- sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,
- understøtte barnets eller den unges skolegang og sikre at den unge gennemfører en uddannelse,
- fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- forbereder barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Særlig indsats på sikrede afdelinger

Som noget særligt for unge på sikrede afdelinger tilbydes de forbehandling af misbrugsproblemer, forskellige kognitive behandlingsprogrammer samt psykiatrisk screening, sidstnævnte jf. *magtanvendelsesbekendtgørelsen over for anbragte børn og unge § 33*. Herudover har de sikrede afdelinger tilbud til unge med særlige behov, eksempelvis psykiatrisk eller psykologisk udredning, overvågning m.v.

³ Danske Regioner.

De sikrede afdelinger har både sikkerheds- og socialpædagogiske opgaver

I forhold til kriminelle unge udfører de sikrede afdelinger en opgave i forlængelse af retsvæsenet. Udover den socialpædagogiske indsats er opgaven at sikre, at unge varetægtsfængslede i surrogat ikke har adgang til samvær med andre, end de har tilladelse til fra dommer, samt at sikre at de ikke flygter. De varetægtsfængslede udgør langt den største gruppe på de sikrede afdelinger.

6.1 Indsatsen på sikret afdeling

For alle målgrupper på sikrede afdelinger iværksættes en socialpædagogisk indsats, og for nogle unge vil der være behov for yderligere afdækning af psykologiske og psykiatriske problemstillinger. Observationsrapporter og udredninger fra de sikrede afdelinger vil indgå i kommunens videre arbejde med den unge. Den sikrede afdeling kan endvidere igangsætte en behandling, som typisk vil være opstart af misbrugsbehandling.

Tilgangen til opgaverne gribes forskelligt an på landets sikrede afdelinger. Det ligger dog uden for denne undersøgelses rammer at vurdere de konkrete indsatser og behandlingsmetoder på de enkelte sikrede afdelinger.

Kommunerne har givet udtryk for, at de oplever forskelle i pædagogik og metoder, men også forskel på reglerne på de enkelte sikrede afdelingerne. Forskellene i de forskellige pædagogiske tilgange kan opleves problematisk set i lyset af det manglende frie valg ved pladser på de sikrede afdelinger. Mens forskellene i reglerne opleves som et problem, fordi det kan være svært for de unge og deres familie at forstå dem:

”Det ville være ønskeligt med mere ensartede regler på de sikrede afdelinger. De unge kender til reglerne på de forskellige sikrede afdelinger, fordi de taler sammen, og der er også unge, der har været på flere forskellige afdelinger. Det er svært for de unge og ofte også for forældrene at forstå, hvorfor der er så stor forskel. Og det er for eksempel svært for os at argumentere for, hvorfor forældre må tage mad med på en afdeling og ikke på en anden afdeling. Det handler ikke om afdelingernes måde at møde de unge på, men det handler om, at mange af de unge har brug for, at tingene er tydelige, ellers bliver de forvirrede. Tit betyder det, at vi skal bruge tid på at snakke med de unge om, hvorfor reglerne er, som de er. Og resultatet er, at i stedet for at koncentrere sig om at tage imod behandling, så bruger de deres kræfter på at komme et andet sted hen.” (Aarhus Kommune, Interview)

Forskelle i anbringelsesgrundlag, men ikke i de unges problemer

Der er forskel i anbringelsesgrundlaget for socialt anbragte unge og kriminelle unge, men typisk oplever de sikrede afdelinger, at der ikke er den store forskel på de unges problemer. Begge målgrupper er defineret ved en uhensigtsmæssig adfærd og kan have et væld af vidt forskelligartede problematikker og diagnoser, ligesom deres kognitive og følelsesmæssige niveau ikke altid er alderssvarende. Tilrettelæggelsen af indsatsen varierer alt efter den enkelte unges behov, hvorfor det er nødvendigt for de sikrede afdelinger at kunne tilbyde en række forskellige pædagogiske indsatser og behandlinger.

De enkelte sikrede afdelinger tilbyder flere pædagogiskfaglige tilgange, og udbuddet på de enkelte afdelinger varierer fra, at der tilbydes enkelte tilgange til mere eller mindre at omfatte hele paletten:

- **Relationspædagogik** har fokus på samspillet mellem mennesker. Formålet er at udvikle den enkeltes selvforståelse, selvværd og selvtillid.
- **Strukturpædagogik** har fokus på at skabe regelmæssighed og struktur i en persons hverdag. Formålet er at gøre dagen overskuelig, forudsigelig og rolig.
- **Kommunikationspædagogik** har fokus på at anvende alle kommunikationsformer i kommunikationen. Formålet er, at den enkelte forstår og bliver forstået.
- **Konsekvenspædagogik** har fokus på løbende at reflektere over handlinger og konsekvenser af disse. Formålet er at påvirke adfærd.
- **Inklusionspædagogik** har fokus på inklusionsunderstøttende tiltag. Formålet er lige mulighed for deltagelse i gensidigt udviklende fællesskaber.
- **Ressourceorienteret** tilgang har fokus på den enkeltes ressourcer. Formålet er at se muligheder frem for begrænsninger i forhold til personens udvikling.
- **Psykotераapeutisk tilgang** har fokus på psyken og psykologiske problemstillinger. Formålet er at opnå indsigt og ændre tanke- og handlemønstre.
- **Adfærdsterapeutisk tilgang** har fokus på den enkeltes adfærd. Formålet er at ændre adfærden i en bestemt retning.
- **Anerkendende tilgang** har fokus på anerkendelse og værdsættelse. Formålet er at motivere til positiv forandring.
- **Social læringstilgang** har fokus på deltagelse i sociale processer. Formålet er at fremme læring blandt og gennem andre mennesker.
- **Kognitiv tilgang** har fokus på sammenhængen mellem tanker, følelser, krop og handling. Formålet er at ændre tanke og handling og derved opnå positive følelser.
- **Sanseorienteret tilgang** har fokus på at stimulere en eller flere sanser. Formålet er at fremme funktionsevnen.

Behandlingsprogrammer

Udover at de sikrede afdelinger tilbyder de unge psykiatrisk screening, så tilbyder de eventuelt opstart af forskellige typer af behandlingsforløb, som typisk omfatter følgende behandlingsprogrammer:

Screening og behandlingsprogrammer

- ART (Aggression Replacement Training) gruppebaseret håndtering af vrede, frygt mv.
- PAV (Projekt Andre Valg) forbehandling til misbrugsbehandling
- KAT (Kognitiv Adfærds Terapi) hjælp til større selvforståelse
- KRAM (Kost, Rygning, Alkohol og Motion)
- KRAP (Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik)
- MI (Motivationel interview) Motiverende samtaler forandring samt
- Psykologisk/psykiatrisk udredning

Hvad skal de sikrede afdelinger måles på?

Af interviewene med de to sikrede afdelinger fremgår det, at indsatsen skal ses i forhold til den tid, der er til rådighed på den sikrede afdeling, og selv om det ud fra et pædagogisk synspunkt ville være ønskelig med et længere ophold, så er dette i strid med den unges retssikkerhed. Udover retssikkerhedsaspektet skal indsatsen også ses i forhold til, at det er en svær aldersgruppe at arbejde med, og at arbejdet ikke bliver mindre vanskeligt af, at det er teenagere med mange dårlige erfaringer i bagagen:

"En indsats kan ikke gøres færdig på den sikrede afdeling, det er op til det efterfølgende forløb at sikre den videre behandling" (Kompasset, Interview)

"Det er en væsentlig forskel, at vi arbejder i et lukket miljø. Vi arbejder med andre grænser og krav til grænserne end udenfor. De unge skal kun være her i kort tid, så der er måske ting, som vi giver afkald på. Mens man på de åbne opholdssteder arbejder meget udviklingsorienteret, så skal vi skabe en tryk ramme, hvor de skal igennem den situation, som de er havnet i" (Sølager, Interview)

6.2 Indsatsen handler typisk om dagliglæring

Det relativt korte ophold på de sikrede afdelinger og de unges behov betyder, at den socialpædagogiske indsats startes op med det samme. Det gælder både i forhold til de socialt anbragte unge, hvor der allerede er en plan og et mål for opholdet og i forhold til de kriminelle unge, som typisk har behov for både akut omsorg og en socialpædagogisk indsats. For at sikre kontinuitet og tryghed i den unges ophold får den unge typisk en eller to faste kontaktpersoner på den sikrede afdeling, som betyder, at de altid har en fast person at gå til.

Interviewinstitutionerne fortæller, at de typisk starter indsatsen for de kriminelle unge uafhængig af kommunens ageren i sagen. Det betyder for eksempel, at den socialpædagogiske indsats ikke som udgangspunkt sker i forlængelse af den unges handleplan.

Indsatsen kan eksempelvis handle om at påbegynde social- og hverdagsfærdigheds-træning, som kan give unge redskaber til at lære at strukturere og overskue eget liv. Hverdagsaktiviteterne er også med til fremme en dialog mellem den unge og personalet, og giver personalet mulighed for at komme ind på de unge. Det sker for eksempel ved, at man falder i snak, mens man dækker bord eller fylder opvaskemaskinen:

”Stå op, spise sammen med andre, sætte i opvaskemaskine og vaske sit eget tøj er nogle af de aktiviteter, som de unge skal i gang med at lære. Det er også vigtigt at finde ud af, hvor de unge står skolemæssigt. Misbrug er også ofte et problem, der skal tages hånd om. Nye kostvaner og at komme i gang med at træne er alle ting, som den unge altid kan tage med sig.” (Sølager, Interview)

Den sikrede afdeling Sølager har nogle standard indsatser, som de selv kan gå i gang med, mens de afventer oplysninger fra kommunen. De forsøger at finde ud af, hvordan den unge fungerer og opstiller individuelle mål. Det er typisk meget små ting, der opstilles som mål. Den sikrede afdeling har seks indsatsområder og arbejder med skabeloner for planer for to uger ad gangen. Den første plan skal færdig inden for to uger efter den unges ankomst. I skabelonen indgår seks temaer:

1. Social adfærd psykisk trivsel
2. Fysisk Trivsel.
3. Familie og netværk
4. Daglig læring
5. Skole og værksted
6. Misbrug

Eksempel på en typisk dagligdag

- Eleverne beskæftiges med særlige aktiviteter i dagtimerne mellem klokken 9.00 og 15.00.
- Beskæftigelsen afbrydes af enkelte kaffepauser og frokost fra klokken 12.00 til 13.00.
- Normalt beskæftiges eleverne på værksteder, hvor der er ansat fagspecifikt personale. På værkstederne lave, der relevant arbejde med blandt andet træ, metal, motion, medie og grafik.
- Sølager har intern skole til de sikrede afdelinger, hvor der kan tilbydes individuel undervisning af institutionens lærere.
- Af fritidsaktiviteter kan nævnes en sport, fitness, spil mv.

6.3 Kommunens generelle vurdering af den socialpædagogiske indsats på sikrede afdelinger

Kommunernes vurdering af den socialpædagogiske indsats generelt på de sikrede afdelinger viser overvejende tilfredshed med den socialpædagogiske indsats, som de sikrede afdelinger har leveret i 2014/2015. I undersøgelsen indgår ikke en specifik vurdering af det konkrete socialpædagogiske arbejde på de enkelte sikrede afdelinger, herunder eventuelle forskelle i metode og redskaber.

Ingen ud af de 68 kommuner, som har haft unge på sikrede afdelinger i 2014/2015, har vurderet, at indsatsen ikke var tilfredsstillende, mens 12 procent af kommunerne har vurderet indsatsen mindre tilfredsstillende. Størstedelen eller 79 procent ud af de 68 kommuner har vurderet, at den socialpædagogiske indsats enten var meget tilfredsstillende eller tilfredsstillende, se *tabel 6.1*.

Tabel 6.1 Hvordan vurderer kommunen generelt den socialpædagogiske indsats på de sikrede afdelinger?

	Antal kommuner	Procent
Meget tilfredsstillende	7	10
Tilfredsstillende	47	69
Mindre tilfredsstillende	8	12
Ikke tilfredsstillende	0	0
Ved ikke/ikke relevant	6	8
I alt	68	100

Note: Ved ikke indeholder blandt andet kommuner, hvor erfaringsgrundlaget er meget lille. Og en kommune er svaret ikke relevant.

Flere kriminelle unge samlet et sted – det dårlige selskab

Blandt de kommuner, der har vurderet, at indsatsen var mindre tilfredsstillende, er der blandt andet peget på problemet med at samle unge med kriminel adfærd på et sted:

"Det forhold, at der på institutionerne er samlet unge med kriminel adfærd, det begrænser muligheden for at bryde den kriminelle adfærd."

Udskiftning af personale udfordrer indsatsen

Flere kommuner har svaret, at de er tilfredse med den socialpædagogiske indsats, men at der dog er forskel på sikrede afdelinger. En kommune peger på, at stor udskiftning i personalet kan opleves som mangel på regler og rammer, samtidig med at det også opleves som manglende vægt på målene i kommunens handleplan:

"Der er i høj grad stor forskel på den socialpædagogiske indsats. Dette afhænger i høj grad af personalegruppen, hvor der i nogle afdelinger ofte udskiftes i

personalet. I de sikrede afdelinger, der bærer præg af stor personaleudskiftning, opleves der stor mangel på regler og rammer. Det opleves, at målene i handleplanen ikke overholdes, da der ikke lægges stor vægt på at motivere de unge. Den unge har fået lov til at blive på værelset dagen lang, såfremt den unge ikke yderligere er motiveret for at deltage i nogen form for aktivitet. I de sikrede afdelinger, hvor der er en stærk faglig personalegruppe og et godt samarbejde, opleves det klart, at de unge får et godt ophold, og de holdes i gang med skole samt sunde fritidsaktiviteter."

Problem med forskellig pædagogik på de sikrede afdelinger

Flere kommuner oplever, at der kan være svært at matche den unge til en sikret afdeling på grund af de forskellige pædagogiske retninger. Dette problem forstærkes af manglende frit valg af sikrede plader til specielt de varetægtsfængslede:

"Der er meget forskellige pædagogiske retninger på de sikrede afdelinger, så det kræver, at du følger med i, hvad de kan, således at du kan matche den unge bedst muligt."

"Aktuelt er det således, at jeg oplever at der er blevet "strammet" op på de sikrede afdelinger i forhold til hash, mobiler osv., som det tidligere var til at få fat i på de sikrede afdelinger. Derudover så er det mit indtryk, at der i dag er mere forskel på de sikrede institutioner på Sjælland, end der tidligere var, hvor de lignede hinanden mere i forhold til regler og pædagogik. Jeg mener, at det er afgørende, at der er nogenlunde samme pædagogik på de sikrede institutioner, da vi som kommune ikke kan bestemme, hvor de unge skal være, det er politiet, der har det sidste ord."

Frikvarter fra hverdagen

Et nødvendigt vilkår på de sikrede afdelinger er de lukkede døre. Både de sikrede afdelinger og kommunerne peger på, at frihedsberøvelsen ofte opleves som et frikvarter for den unge, hvor presset fra en belastet hverdag og negativ indflydelse fra nærmiljøet sættes på standby til fordel for, at de unge får mulighed for at fokusere på sig selv og egen udvikling.

Kommuner, der finder, at den socialpædagogiske indsats er tilfredsstillende, peger på, at det lukkede miljø kan være den unges mulighed for at stige af ræset for en periode, også selv om selve behandlingen på den sikrede afdeling af tidsmæssige årsager ikke når at komme i dybden i forhold til den unges problemer:

"Oftest finder den unge ro på den sikrede afdeling efter en indledende periode med forvirring, afsavn og eventuelt ophør af misbrug. Usikkerheden om varigheden af opholdet - som jo i sagens natur er abrupt grundet rettens kendelser fra frist til frist - gør, at de behandlingstiltag, der kan tilbydes måske bedst kan karakteriseres som ""lette overflyvninger"" af den unges problemer."

"Den pædagogiske indsats er en kompleks størrelse, og rammerne for indsatsen betyder rigtig meget. Opholdet på sikret afdeling kan ses som et pusterum for den unge, hvor de lukkede rammer og rigide regler giver nogle helt særlige spilleregler. Derfor kan man ikke altid overføre erfaringerne fra den sikrede afdeling til hvad, der virker på et åbent opholdssted." (Sølager, Interview)

Omsorg og støtte

Flere kommuner fremhæver, at det er tilfredsstillende at opleve, at personalet på de sikrede afdelinger kommer ind på den unge, som ellers kan være svære at nå. De formår at bibringe de unge redskaber til at tackle deres liv bedre, samtidig med at de giver de unge tryghed og omsorg:

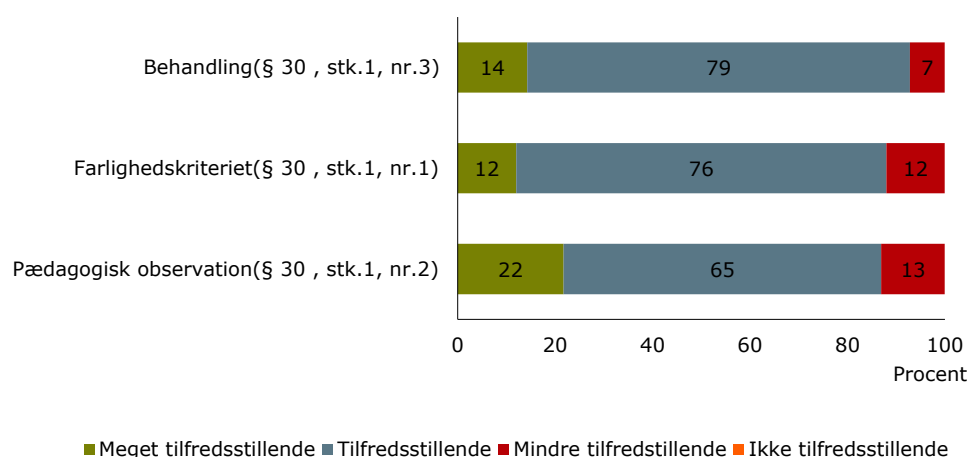
"Det opleves på trods af de meget skærpede rammer på sikrede institutioner, så formår personalet også at yde omsorg og støtte til den enkelte unge."

"Personalet på de sikrede afdelinger var gode til at tale med den unge og give ham redskaber til at håndtere sine psykiske problemstillinger."

6.4 Særligt om kommunernes tilfredshed med den socialpædagogiske indsats i forhold til socialt anbragte

Når kommunerne anvender sikrede afdelinger som led i en social foranstaltning, så er der overordnet set tilfredshed med den socialpædagogiske indsats/behandling, uanset om den unge er anbragt til pædagogisk observation, på baggrund af farlighedskriteriet eller med henblik på behandling. Således var mellem 93 procent og 87 procent af de 35 kommuner med socialt anbragte på sikrede afdelinger i 2014/2015 enten meget tilfredse eller tilfredse med den pædagogiske indsats på de sikrede afdelinger, se figur 6.1.

Figur 6.1 Hvordan vurderer kommunen generelt den socialpædagogiske indsats på de sikrede afdelinger?

Kilde: Spørgeskema til kommune

Aarhus Kommune uddyber i interviewet, at samarbejdet omkring indsatsen på nogle områder kan forbedres:

"Det kan nogle gange være lidt svært at rykke ved de sikrede afdelingers opfattelse. Når de unge ender på sikret afdeling, så har vi tit en erfaring med, hvilke pædagogiske tiltag der fungerer. Det kan være svært at udfordre deres pædagogik og få en dialog med de sikrede afdelinger. På nogle sikrede afdelinger er pædagogikken meget fasttømret - på godt og ondt. Og så kan det være svært for de sikrede afdelinger at se, hvad det er, der giver mening for den unge ud fra vores perspektiv og lytte lidt til, hvad vi mener, der virker og ikke virker. For eksempel virker det ikke, når de bliver ved med at smide den unge ind på værelset, så bliver han bare mere og mere vred. Måske skulle de tage ham ud fra værelset. Men så har afdelingen nogle regler. Nogle gange kan det være rigtig ærgerligt og svært for os at se på en pædagogik, som vi ved ikke virker. Man har egentlig placeret en ung på en institution for at få dem ned i arousal [konfliktskabende adfærd], men afdelingens måde at håndtere de unge på gør, at de unge kommer højere op i arousal. Og det var jo ikke tanken med at anbringe dem. Til tider kan det også være sådan, at vi tænker, at det er for løst, det der foregår på de sikrede afdelinger." (Aarhus Kommune, Interview)

6.5 De sikrede afdelingers vurdering af samarbejdet om den socialpædagogiske indsats

Fem sikrede afdelinger har vurderet, at samarbejdet med handlekommunen enten er meget tilfredsstillende eller tilfredsstillende, mens to sikrede afdelinger har vurderet

samarbejdet mindre tilfredsstillende. I begge de to tilfælde er der tale om samarbejde i forhold til kriminelle unge, mens ingen sikrede afdelinger har vurderet samarbejdet mindre tilfredsstillende i forhold til socialt anbragte unge, se tabel 6.2.

Tabel 6.2 Hvordan er jeres samarbejde typisk med de unges handlekommune i forhold til den socialpædagogiske indsats/behandling på den sikrede afdeling?

	Kriminelle unge		Socialt anbragte	
	Antal sikrede afdelinger	Procent	Antal sikrede afdelinger	Procent
Meget tilfredsstillende	1	14	2	29
Tilfredsstillende	4	57	5	71
Mindre tilfredsstillende	2	29	0	0
Ikke tilfredsstillende	0	0	0	0
Ikke relevant	0	0	0	0
I alt	7	100	7	100

Kilde: Spørgeskema til sikrede afdelinger

Det mindre tilfredsstillende samarbejde begrundes blandt andet med manglende tilgængelig til og brugbarhed af handleplanerne:

"Kommunerne er fortsat rigtig dårlige til at sende relevant sagsakter og dokumentation/handleplaner til den sikrede institution. Netværkssamaråd bliver ikke holdt, og regler for udførelse af handleplaner bliver ikke overholdt."

Blandt de sikrede afdelinger, der ellers generelt oplever et tilfredsstillende samarbejde med handlekommunen, nævnes, at modtagelse/hurtigere modtagelse af handleplanen, kunne forbedre samarbejdet med kommunen om den unge:

"Generelt oplever vi et tilfredsstillende samarbejde med kommunerne, men det kan ofte være svært at få en opdateret handleplan/i det hele taget at modtage en handleplan fra kommunen. I nogle tilfælde bliver vi inddraget i planen for den unge efter sikret afdeling. Mens vi andre tilfælde ikke inddrages. Derfor kan samarbejdet vedrørende plan for udslusning i høj grad variere. Når den unge ønsker egentlig misbrugsbehandling efter forløb med PAV, kan der være store udfordringer i at få dette bevilget."

7 Inddragelse af familie og netværk i udslusning

Undersøgelsen viser, at kommunen har en rolle i forhold til at inddrage og informere den unges familie om den unges situation og fremtidsudsigter. For at sikre at familie og netværk bakker op omkring handleplanen og tilbud om udslusning/ støtteforanstaltninger til den unge, peger flere kommunerne på, at det er vigtigt at inddrage familie og netværk. Kommunen kan inddrage den unges familie og netværk igennem netværkssamråd, afholde møder i forvaltningen eller tilbyde familien støtte.

Det er kommunernes erfaring, at ressourcerne i den unges familie dog i nogle tilfælde være begrænsede, og det kan være en balancegang imellem, hvor meget kommunen skal sætte ind med støtte, og hvor meget kommunen skal holde fast i, at det er forældrene, der har ansvaret for de unge. Ofte vil kommunen gå ind og støtte forældrene i at påtage sig forælderrollen igen, en rolle som kan opleves svær, når ens barn eksempelvis bliver kendt skyldig i at have begået alvorlig kriminalitet.

7.1 Erfaringer med netværkssamråd

Siden 1. oktober 2014 har kommunerne været forpligtet til at indkalde til netværkssamråd, når en ung under 18 år er mistænkt for at have begået alvorlig kriminalitet. Bestemmelsen om netværkssamråd erstatter det tidligere krav til kommunerne om udarbejdelse af kriminalitetshandleplaner.

Serviceoven

§ 57 c. Kommunalbestyrelsen skal, senest 7 dage efter den har modtaget dokumentation fra politiet om, at en ung under 18 år er mistænkt for at have begået alvorlig kriminalitet, indkalde den unge, forældremyndighedsindehaveren, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner til et netværkssamråd.

Stk. 2. På baggrund af drøftelser på netværkssamrådet med den unge, forældremyndighedsindehaveren, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner skal kommunalbestyrelsen efter netværkssamrådet udarbejde en handleplan for, hvilke initiativer og handlepligter der kan modvirke yderligere kriminalitet.

Stk. 3. Modtager kommunalbestyrelsen inden for 1 år efter netværkssamrådets afholdelse, jf. stk. 1, dokumentation fra politiet om mistanke mod den unge under 18 år for gentagen, alvorlig kriminalitet, skal kommunalbestyrelsen uden fornyet indkaldelse til netværkssamråd vurdere, om der er behov for at revidere handleplanen.

Undersøgelsen viser, at kommunerne har begrænsede erfaringer med afholdelse af netværkssamråd for unge, som har ophold på sikret afdeling. 34 procent af de 68 kommuner har erfaringer med at afholde netværkssamråd, og heriblandt er der flere kommuner, som beskriver, at deres erfaringsgrundlag er sparsomt.

53 procent af de 68 kommuner oplyser, at de slet ikke har erfaringer med afholdelse af netværkssamråd, og 13 procent eller ni kommuner har svaret ved ikke/det har ikke været relevant med afholdelse af netværkssamråd, se tabel 7.1.

Tabel 7.1 Har kommunen erfaringer med at afholde netværkssamråd for unge, som har ophold på en sikret afdeling?

	Respondenter	Procent
Ja	23	34
Nej	36	53
Ved ikke/ikke relevant	9	13
I alt	68	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Positive erfaringer med netværkssamråd

Det fremgår af kommunernes uddybende bemærkninger, at der blandt de 23 kommuner, som har afholdt netværkssamråd, er blandede erfaringer med netværkssamråd.

Samlet set peger flere kommuner på, at netværkssamrådet kan bidrage positivt i forhold til inddragelse af forældre og/eller netværk, men at brev- og besøgs kontrol på de sikrede afdelinger kan give udfordringer i forhold til, hvem der kan deltage:

"Netværksråd er en meget vigtig proces i forhold til den unges situation. Det opleves, at det er en af de vigtigste forudsætninger for den unge, at forældrene inddrages og involveres i forløbet omkring den unge, så forældrene er med til at støtte op omkring en positiv udvikling. Ofte er forældrene de vigtigste i den unges liv, og den unge har derfor et stort behov for forældrenes støtte, omsorg og motivation."

"Der har siden etablering af netværkssamråd kun været få sager, hvor der har været behov for afholdelse af netværkssamråd. Der er generelt et godt samarbejde med de sikrede afdelinger om netværkssamråd. [De sikrede] afdelinger har deltaget positivt i møderne og har bidraget med det kendskab, de har til den unge. Ligeledes har de bidraget med input til handeplan for den unge og fulgt op på de aftaler, der har været."

Udfordringer i forhold til besøgskontrol

Andre kommuner beskriver, at det kan være en udfordring at afholde netværkssmødet under rammerne på de sikrede afdelinger:

"Da den unge blev anbragt på en sikret institution, valgte vi at afholde netværkssamråd på institutionen, hvilket fungerede positivt, dog havde det den ulempe, at fordi den unge har besøgskontrol, var det begrænset, hvem der kunne deltage."

"Det har i visse sager været en udfordring at få sat netværkssamrådet op på den pågældende institution, ligesom det ofte er en komplikation, hvis den unge har brev- og besøgskontrol i forbindelse med en varetægtsfængsling."

Netværkssamråd giver mulighed for at samle alle relevante personer

Aarhus Kommune oplever, at netværkssamrådet ikke er så meget anderledes, end det var før i tiden, hvor kommunerne skulle udarbejde kriminalitetshandleplaner.

Netværkssamråd medfører dog nogle andre rammer, hvor alle relevante personer er samlet på en gang. Men indholdsmæssigt er der ikke så meget ændret i forhold til, hvordan kommunen inddrager familien og netværket i forhold til tidligere. Det skyldes blandt andet, at forældrene kan være nervøse for at inddrage netværket:

"I lighed med tidligere er det nemlig ofte kun en samtale med forældrene, da forældrene og de unge ikke ønsker, at for eksempel skolen deltager i netværkssamrådet. Typisk er forældrene i nye sager bange for, at den unge stigmatiseres i forhold til skolen. I kriminalitetshandleplanen kunne det være svært at lave mål for den unge, for hvad er målet med, at den unge er varetægtsfængslet, og at han skal holde sig fra kriminalitet, Det sker nok ikke lige, mens den unge er på sikret afdeling. Netværkssamrådet giver grundlag for at udarbejde en mere kvalificeret handleplan. Tidligere ville vi måske tale med de forskellige parter hver for sig, men nu holder vi et møde, hvor alle, der skal være en del af den unges liv efter opholdet på sikret afdeling, deltager. Vi inviterer også den sikrede afdeling, de kan kvalificere handleplanen med konkret mål under opholdet på sikret afdeling, og fordi vi tænker, at det er vigtigt at have én rød tråd i forhold til de unges liv efter udslusningen" (Aarhus Kommune, Interview)

7.2 Inddragelse af familie i forbindelse med planlægning af udslusning

Udover deltagelse på netværkssamråd kan kommunen inddrage familien på andre måder i forbindelse med planlægning af udslusning. De 68 kommuner inddrager typisk enten ofte eller nogen gange den unges familie i forbindelse med planlægning af udslusning fra sikret afdeling. Dog har fem kommuner svaret ved ikke, se tabel 7.2.

Tabel 7.2 Inddrages den unges familie typisk i forbindelse med planlægning af udslusning af den unge?

	Antal	Procent
Ja, ofte	49	72
Ja, nogen gange	14	21
Ja, sjældent	0	0
Nej aldrig	0	0
Ved ikke	5	7
I alt	68	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Kommunerne inddrager hyppigst familien ved møde i forvaltningen (57 procent) eller ved møde hjemme hos familien (27 procent). Enkelte kommuner har anvendt familierådslagning og enkelte kontaktperson i hjemmet, se *tabel 7.3*.

Tabel 7.3 Hvis ja, hvordan inddrager kommunen typisk den unges familie?

	Respondenter	Procent
Møde i forvaltningen	36	57
Møde hos familien	17	27
Familierådslagning	3	5
Kontaktperson i hjemmet	3	5
Andet	4	6
I alt	63	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner

Kommunen er fleksibel i forhold til valg af dialogform med familien

Flere kommuner peger på, at de ofte anvender flere muligheder i samme sagsforløb. Udover møder hos familien og i forvaltningen kan kommunen mødes med familien på den sikrede afdeling eller via telefonisk kontakt, alt efter hvilket behov der er:

"Der tages højde for, hvorledes der bedst skabes en dialog med familien. Sker dette bedst ved besøg hos familien eller via kontaktperson, er det sådan familien inddrages, men oftest indkaldes familien til møde i forvaltningen, hvor der lægges en plan for det videre forløb."

"Vi afholder altid møder med familien og med den unge under varetægt. Og hvis muligt et fælles møde med familien og den unge efterfølgende. Såvel familien som den unge partshøres i den udtalelse (plan), der sendes til retten inden dom."

7.3 Motivation og støtte til familien

En tredjedel af de 68 kommuner har erfaring med, hvilke indsatser der bedst kan motivere og støtte den unges familie i forbindelse med udslusning af den unge fra sikret afdeling, mens to tredjedele af kommunerne ikke har erfaringer med, hvad der virker og motiverer, se *tabel 7.4*. De manglende erfaringer kan blandt andet skyldes, at kommunerne har haft meget få unge anbragt på sikrede afdelinger, og således ikke har kunnet opsamle erfaringer ud fra enkelte tilfælde.

Tabel 7.4 Har kommunen erfaringer med, hvilke indsatser der bedst kan motivere og støtte den unges familie i forbindelse med udslusning af den unge fra sikret afdeling?

	Antal	Procent
Ja	22	32
Nej	32	47
Ved ikke	14	21
I alt	68	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner.

Familievejledning og familiebehandling kan støtte og motivere

Flere kommuner nævner familievejledende samtaler/familiebehandling og kontaktpersoner som indsatser, som kan motivere og støtte den unges familie i forbindelse med udslningsforløbet:

"Der skal være et tæt samarbejde med familien både fra forvaltningen og de tilbud, som den unge får - så der er opbakning til de tilbud, som den unge modtager. Forældrene tilbydes nogen gange en form for familiebehandling (for eksempel ved MTFC-Multidimensional Treatment Foster Care) - eller ambulant behandling."

Forældrene vil ofte have behov for motivation, råd og vejledning i den svære situation, det kan være at acceptere, at deres barn har særlige udfordringer og eventuelt en dom for kriminalitet:

"Ofte yder socialrådgiverne meget råd og vejledning og mange støttende og motiverende samtaler. Det opleves især, at forældrene har behov for mange motiverende samtaler, således de ikke bliver opgivende overfor for deres barn, men derimod er forhåbningsfulde og beholder en tro på, at deres barn kan få sig et sundt ungdomsliv. I forhold til de unge, som har særligt komplekse sociale/psykiatriske problemstillinger, hvor udsigten til, at de får et helt velfungerende sundt ungdomsliv, ikke er inden for en overskuelig tidsperiode, kan

der være behov for særlig støtte efter serviceloven. Det sker for at støtte forældre i deres situation samt til, at de accepterer, at deres barn har særlige udfordringer, og at der er en mulighed for, at de unge altid vil have særlige udfordringer.”

7.4 Inddragelse af netværk i forbindelse med planlægning af udslusning af den unge

Udover den nære familie, kan kommunen inddrage personer fra netværket i forbindelse med planlægning af udslusningen. Alle 68 kommuner inddrager altid, men i varierende omfang personer fra den unges netværk. To tredjedele af de 68 kommuner, inddrager typisk altid eller ofte personer fra netværket. Mens 12 kommuner angiver, at de sjældent gør brug af at inddrage netværket, se *tabel 7.5*.

Tabel 7.5. Inddrages den unges netværk typisk i forbindelse med planlægning af udslusning af den unge?

	Antal	Procent
Ja, altid	18	26
Ja, ofte	28	41
Ja, sjældent	12	18
Nej, aldrig	0	0
Ved ikke	10	15
I alt	68	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner

57 kommuner ud af de 68 har uddybet, hvilke metoder de bruger til at inddrage netværket i planlægningen af den unges udslusning. 46 kommuner bruger typisk inddragende netværksmøder og fem kommuner typisk en person i netværket som kontaktperson til den unge. De resterende seks kommuner har svaret andet, eksempelvis møder/samtaler, professionelt netværk, se *tabel 7.6*.

Tabel 7.6 Hvordan inddrager kommunen typisk den unges netværk?

	Antal	Procent
Inddragende netværksmøder	46	81
Person i netværk bruges som kontaktperson	5	9
Andet	6	10
I alt	57	100

Kilde: Spørgeskema til kommuner

7.5 Styrker og udfordringer i udslusningsforløbet i forhold til samarbejdet med familie og netværk

I modsætning til den kommunale sagsbehandler og kontaktpersonen fra sikret afdeling, vil familien altid være en del af den unges liv. Der er også bred enighed blandt kommunerne om, at det er en stor styrke, når familie og netværk bakker op omkring udslusningsforløbet og den unges vej tilbage til en normal hverdag efter opholdet på sikret afdeling. Flere faktorer kan dog udfordre, at familien bliver en positiv medspiller, hvor mangel på ressourcer, uhensigtsmæssige familiemønstre, uenighed om domsafsigelse og varetægtsfængsling og fralæggelse af forældreansvar kan være eksempler på faktorer, der kan udfordre samarbejdet.

I den unges netværk kan der ifølge kommunerne være personer, som har vanskeligheder og er på kant med loven, hvorfor inddragelse af netværket kan være med til at fastholde den unge i kriminalitet. Det kan derfor være en udfordring for kommunerne at holde fast i de gode ressourcer i netværket, og samtidig støtte den unge i at sige fra overfor de mindre gode bekendtskaber.

Eksempler på styrker i samarbejdet omkring udslusningsforløbet uddybes af kommunerne.

Forældrenes og netværkets accept af den unge på trods af en dom

Flere kommuner peger på, at det kan være en støtte, når familien accepterer den unge på trods af kriminalitet og eventuel dom:

"Det styrker arbejdet med den unge, at der arbejdes åbent i familie og netværk om det, at den unge har været fængslet, således at det ikke tabuiseres. Det mindsker forældrenes følelse af magtesløshed og styrker deres evne til at handle over for deres barn/ung. Det er udfordrende, når familie/netværk finder varetægtsfængsling og dom ubegrundet, således at der skal arbejdes med modstand."

"Det er en styrke, når familien og netværket kan bakke op omkring den unge, der er på vej tilbage til en mere almindelig tilværelse. Men det kan være svært for familie og netværk at acceptere den kriminalitet, som den unge har udøvet, og det kan betyde at, der må sættes ind med behandlingsarbejde i familien, når den unge kommer retur."

Udfordringer i form af manglende forældreevne og det gamle miljø

Omvendt kan det være en udfordring at få den nødvendige opbakning, hvis forældrene har meget få ressourcer. Udfordringen kan også ligge i, at de unge lukkes ud til deres gamle miljø, hvor vennerne også er kriminelle unge med tilpasningsproblemer:

"De unge er ofte ressourcesvage, og deres venner og kammerater er ofte unge med de samme vanskeligheder - det vil sige unge, som også er på kant med loven eller har andre tilpasningsvanskeligheder, hvor den unge har behov for at tage afstand

fra de aktiviteter, de tidligere har haft sammen. Det er en udfordring at finde de gode relationer og tage afstand fra negativ adfærd. Forældrene har oftest egne udfordringer, som betyder at overskuddet til at støtte den unge kan være begrænset. Samtidig er det af afgørende betydning, at familien samarbejder omkring opholdet i sikret afdeling, og det der skal ske bagefter"

"Der er nogle forældre, som i høj grad har så store sociale og helbredsmæssige udfordringer, at de ikke er med til at styrke den unge i udslusningsforløbet. I nogle tilfælde kan disse forældre være med til at fastholde den unge i et dysfunktionelt mønster. De er derfor ikke en styrke i udslusningsforløbet, på trods af at de gerne vil være en del af det, og der er gengældt kærlighed fra den unge. I de tilfælde prøver kommunen at iværksætte noget støtte, som kan videreudvikle forældreevnerne, men ikke i alle tilfælde er det sikkert, at dette kan opnås."

De unges samarbejdsvilje kan afhænge af dommens længde

Kommunerne oplever, at de unge som afventer en dom, kan være svære at samarbejde med om deres fremtid. Det kan blandt andet skyldes, at de unge ikke vil det samme som kommunen. For eksempel afventer de unge udfaldet af dommen, inden de vil samarbejde, da nogle hellere vil afsone en kortere dom og få det overstået, end de skal ud på et opholdssted. Mens de unge, der får lange domme, godt kan se, at det måske er bedre med et langt ophold i et opholdssted i stedet for fængsels ophold:

"Udfordringerne kan for eksempel være, når den unge venter på dom og ikke altid vil indgå i samarbejde, så længe de ikke er dømt. Det er heller ikke altid, at netværket/familien har de ressourcer, som skal til for at sikre, at den unge ikke begår ny kriminalitet efter udslusningen."

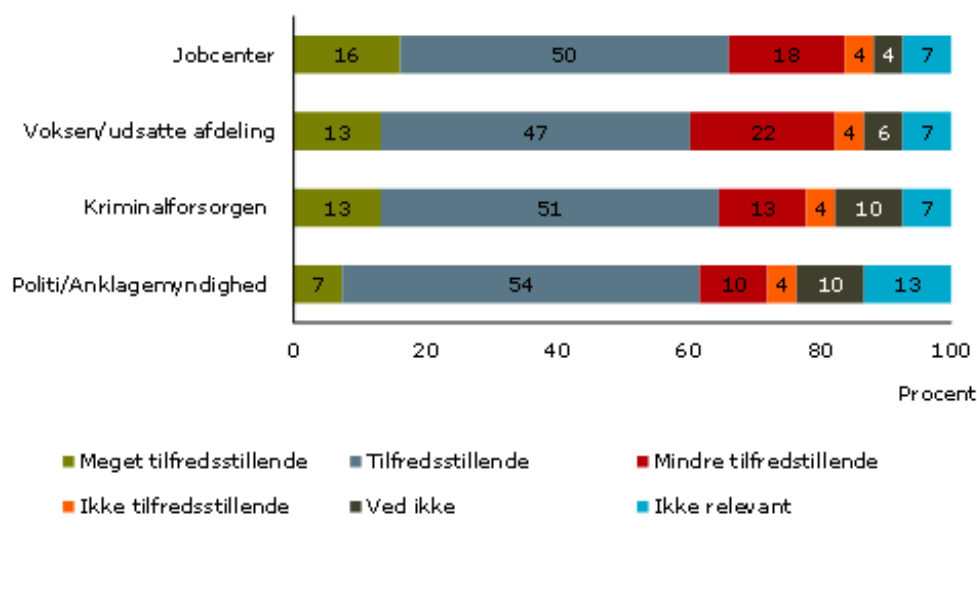
"Det er ikke altid familien er enig i forvaltningens plan eksempelvis på grund af forskelligt syn på den unge. Styrken i det tætte samarbejde med familien er, at man bedre kan støtte den unge. Der er også ofte behov for familiebehandling til forældrene, så de får redskaber til at takle deres søn."

8 Tværgående samarbejde ved overgang til voksenlivet

Nogle af de unge, som har ophold på sikret afdeling som led i varetægtsfængsling eller afsoning, fylder 18 år under opholdet. Her kan der være behov for at koordinere indsatsen med andre instanser, særligt for de unge, som har behov for ekstra støtte ud over det 18. år.

Kommunernes tilfredshed med det tværgående samarbejde med andre myndigheder, når den unge fylder 18 år, opleves af mellem 60 til 66 procent af de 68 kommuner at være tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende i forhold til jobcenter, voksen/udsatte afdelingen, politi/anklagemyndighed og Kriminalforsorgen. Mindst tilfredshed ses i samarbejdet med voksen-/udsatteafdelingen og med jobcenter, hvor henholdsvis 26 og 22 procent af kommunerne har angivet, at samarbejdet enten er mindre tilfredsstillende eller ikke tilfredsstillende, se figur 8.1.

Figur 8.1 Hvordan oplever kommunen samarbejdet i forhold til unge på 18 år og derover med følgende myndigheder

Kilde: Spørgeskema til kommuner

En kommune konkretiserer, hvad der eksempelvis kan skabe udfordringer i samarbejdet med jobcenteret i forhold til den unge:

"Der er ikke altid enighed om den unges funktionsniveau. Vi kan godt vurdere en ung har massive vanskeligheder, men opleve at Jobcenteret vurderer det

anderledes. Når de så får kendskab til den unge efter lidt tid, erkender de, at den unge har massive vanskeligheder. Men i stedet for at lytte til de oplysninger, der kommer fra os, trækkes den unge rundt i et system uden at forstå formålet med indsatserne. Det betyder, at tiden går tabt, og den unge mistrives.”

Skift mellem forvaltninger kan give udfordringer

Flere kommuner har erfaring for, at overgange mellem forvaltninger kan være svære:

”Generelt er overgangen mellem forskellige forvaltninger svær. Vi oplever, at det tit handler om økonomi, og ikke om hvad der giver bedst mening i den unges tilfælde. Det kan også være svært at videreføre planer, som der er lagt for den unge.”

”Der tages ikke højde for en langsigtet plan, den unge over 18 år kan komme til at være i et vakuum, fordi udgangspunktet i § 76 er frivillighed, og derudover kan det være, at den unge tilhører målgruppen for støtte efter voksen §§.”

”Udfordringer i forhold til regler omkring selvstændig opholdskommune, samarbejde på tværs af sektorer og beregninger i forhold til egenbetaling/indtægt.”

Vigtigt med overleveringsmøder

En kommune uddyber, at overleveringsmøder hvor alle fagfolk omkring den unge deltager, kan være med til at skabe en god overgang ved det 18. år:

”I den konkrete sag havde samarbejdet fungeret rigtig godt. Der blev afholdt overleveringsmøde med den sikrede afdeling, børn- og familieafdelingen samt voksen handicap og psykiatri, idet den unge i forbindelse med udslusning fyldte 18 år. På overleveringsmødet blev der lavet aftale om, hvad den enkelte medarbejder stod for i forhold til udslusningsplanen/overleveringen fra barn til voksen osv. Den unge fik fortalt, hvad han havde af ønsker. Det er kommunens opfattelse, at den unge følte sig set og hørt på mødet, hvilket har været med til, at han kunne stå inde for de enkelte aftaler. Og det er ligeledes kommunens opfattelse, at alle fagfolk deltog i mødet for at gøre overleveringen så god som mulig for alle parter.”

8.1 Efterværn ved udslusning fra sikrede afdelinger

Når en ung har været anbragt på en sikret afdeling som led i varetægt eller afsoning, skal kommunen vurdere, om den unge er i målgruppen for efterværn.

Undersøgelsen viser, at størstedelen af kommunerne, svarende til 75 procent af de 68 kommuner, anvender efterværn i forbindelse med udslusning fra sikrede afdelinger i nogen eller høj grad. I 25 procent af kommunerne, som sjældent eller aldrig har anvendt efterværn skyldes det blandt andet, at kommunen ikke har haft unge i målgruppen for efterværn, se tabel 8.1.

Tabel 8.1 I hvilket omfang anvender kommunen efterværn i forbindelse med udslusning fra sikrede afdelinger?

	Antal	Procent
I høj grad	19	28
I nogen grad	32	47
Sjældent	11	16
Aldrig/ikke relevant	6	9
I alt	68	100

Note: Ikke relevant omfatter kommuner, som ikke har haft unge i målgruppen

Kilde: Spørgeskema til kommuner.

En del af de unge er dog ikke i målgruppen for efterværn

En del af de kommuner, som sjældent anvender efterværn, har uddybet, at årsagen skyldes, at den unge ikke har været omfattet af målgruppen for efterværn:

"I de tilfælde, hvor det kan være aktuelt, er de unge oftest blevet vurderet til have så væsentlige problemstillinger, så grundlaget for efterværn ikke har været til stede. Processen i overdragelsen til voksen/udsatte afdeling kan være lang og forbundet med et "smallere" syn på hvilke problemstillinger, der kan/skal afhjælpes af det offentlige. De unge, som ikke finder, at de har problemer ved overgang til voksen/udsatte afdeling, falder ofte ud i ingenting, fordi de afviser de tilbud, som voksensystemet stiller op."

"Ofte vurderes de unge, vi har haft på sikrede institutioner, så dårlige, at de ikke er i målgruppen for efterværn, men i stedet overleveres til voksenregi."

Indsæt næste kapitel her

Ankestyrelsens undersøgelse af

Udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger

December 2016

BILAG

Titel Udslusning af kriminelle unge fra sikrede
afdelinger_Bilag

Udgiver Ankestyrelsen, december 2016

ISBN nr 978-87-7811-334-4

Layout Identitet & Design AS

Kontakt Ankestyrelsen
Teglholmsgade 3, 2450 København SV
Telefon 33 41 12 00

Hjemmeside www.ast.dk

E-mail ast@ast.dk

Bilag 1 Baggrund og metode

1.1 Baggrund

Med vedtagelsen af lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område⁴ blev det besluttet at forlænge Ankestyrelsens kriminalpræventive indsats vedrørende kriminelle børn og unge med tre år til 2016. Ankestyrelsen er således efter servicelovens § 65a forpligtet til at følge kommunernes indsats overfor børn og unge, der mistænkes for eller har begået voldskriminalitet, anden alvorlig kriminalitet eller gentagen kriminalitet.

I 2015 og 2016 har Ankestyrelsen rettet fokus mod kommunernes indsats i forbindelse med udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger. Undersøgelsen består af to delundersøgelser. En praksisundersøgelse (sagsgennemgang) og en velfærdsundersøgelse (spørgeskema og interview).

I denne del af undersøgelsen afrapporteres velfærdsundersøgelsen, som bygger på datamateriale fra et landsdækkende spørgeskema til kommuner, spørgeskema til alle otte institutioner med sikrede afdelinger for børn og unge samt interview med fire kommuner og to sikrede afdelinger.

1.2 Landsdækkende spørgeskema til kommuner

Alle landets kommuner er i efteråret 2015 blevet bedt om at besvare et spørgeskema. Ishøj og Vallensbæk har indgået forpligtende samarbejdet på børneområdet, så der foreligger en samlet besvarelse. Læsø kommune har ligeledes oplyst, at deres opgaver knyttet til unge på sikret afdeling varetages af Frederikshavn kommune. Af de resterende 96 kommuner har 91 kommuner besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en besvarelsesprocent på 95 procent. De fem kommuner som ikke har besvaret spørgeskemaet er: Fåborg Midtfyn, Sønderborg, Albertslund, Kerteminde og Skive. Skive Kommune har meddelt, at deres manglende besvarelse skyldes, at de ikke har haft nogle unge på sikret afdeling i 2014 og 2015.

For at sikre at spørgeskemaet blev besvaret ud fra konkrete erfaringer om arbejdet med målgruppen, har Ankestyrelsen valgt at lade besvarelser fra kommuner, som ikke har haft unge på sikret afdeling i 2014 og 2015, udgå af undersøgelsen. Det betyder, at der indgår i alt 68 besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen, svarende til 70 kommuner.

I spørgeskemaet indgår følgende temaer:

- Baggrundsoplysninger
- Kommunens samarbejde med relevante samarbejdspartnere

⁴ Kriminalpræventive sociale indsatser, lov nr. 495 af 21/05/2013

- Kommunens kontakt med den unge under opholdet på sikret afdeling
- Inddragelse af familie og netværk
- Kommunens kontakt med den unge efter ophold på sikret afdeling
- Ungdomssanktion
- Tværgående samarbejdet mellem myndigheder ved overgang til det 18.år
- Afsluttende generelle spørgsmål til kriminelle unge på sikret afdeling
- Socialt anbragte

Til kvalificering af spørgeskemaet har Ankestyrelsen gennemført pilotinterview med Københavns kommune og selve spørgeskemaet af blevet testet af Københavns Kommune og Aarhus Kommune.

1.2.1 Data fra Regioner

Til brug for kortlægningen af kommunernes anvendelse af sikrede institutioner, har Ankestyrelsen indhentet data for 2015 fra Danske Regioner. Data er særskilt indhentet til denne undersøgelse i de enkelte sikrede afdelinger.

1.3 Spørgeskema til sikrede afdelinger

De otte institutioner med sikrede afdelinger til børn og unge har modtaget et kort spørgeskema. Syv afdelinger har besvaret spørgeskemaet, mens den sikrede afdeling Sønderbro kun delvist har besvaret spørgeskemaet.

Spørgeskemaet har bestået af følgende temaer:

- Grundoplysninger
- Den unges ophold på sikret afdeling og samarbejde med relevante parter
- Udslusning fra ophold på sikret afdeling

Spørgeskemabesvareelserne er dels anvendt til at forberede interviews med de sikrede afdelinger og indgår dels som datamateriale i rapporten.

1.4 Interview med kommuner og institutioner

For at uddybe og nuancere, hvordan kommunerne arbejder med ophold og udslusning af kriminelle unge fra sikrede institutioner, er der gennemført interview med socialrådgivere fra Københavns Kommune og Aarhus Kommune. De to kommuner er udvalgt på grund af deres størrelse og deres store erfaring med målgruppen. For at bidrage med viden fra mindre og mellemstore kommuner, som har mindre erfaring med målgruppen, er der gennemført telefoninterview med Frederikssund Kommune og Skanderborg Kommune.

Arbejdet med kriminelle og social anbragte unge på sikrede afdelinger er belyst via interview med medarbejdere og ledere fra de sikrede afdelinger Kompasset (Region Nordjylland) og Sølager (Region Hovedstaden).

Interviewene blev gennemført som semistrukturerede interviews med udgangspunkt i interviewguide med følgende temaer:

- Organisering af arbejdet med kriminelle unge
- Kommunens indsats under den unges ophold på sikret afdeling
- Udslusning, redskaber og håndtering af udfordringer i udslusningsforløbet
- Samarbejde med sikrede afdelinger, herunder screening af den unge
- Samarbejde med politi/anklagemyndighed, herunder ungesamråd
- Inddragelse af forældre og netværk, herunder netværkssamråd

I rapporten indgår citater fra interview med angivelse af kommunenavn og navn på den sikrede afdeling, mens bemærkninger fra kommuner og sikrede afdelinger, som er oplyst i spørgeskemaerne ikke indgår med angivelse kommunenavn, da de typisk er brugt som eksempel på forhold/holdninger, som flere kommuner har udtrykt.

Indsæt næste bilag her